

Комунальний заклад Сумський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти

**ВИШИВКА ЯК РІЗНОВИД
ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА**
Довідник

Рекомендовано до друку вченою радою
Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти
від «29» червня 2023 року, протокол № 6

Рецензенти: **Сєрих Л.В.** кандидат педагогічних наук, доцент, завідувача кафедри теорії і методики змісту освіти Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти;

Мороз Л.В. кандидат педагогічних наук, доцент Сумського державного педагогічного університету ім. А.С.Макаренка.

Укладач: **Крот Галина Вікторівна**, старший викладач методики трудового навчання Сумського ОППО.

Вишивка як різновид декоративно-прикладного мистецтва : довідник / укл. Г. В. Крот. Суми : НВВ КЗ СОППО, 2023. 84 с.

У довіднику «Вишивка як різновид декоративно-прикладного мистецтва» представлені теоретичні та практичні матеріали, які розкривають історичне походження української народної вишивки та вишивки народів світу. Розкриті техніки вишивання, як традиційними способами так і новими сучасними техніками.

Довідник розроблений до модельних програм НУШ з предмету технології за модулем "Творче застосування традиційних і сучасних технологій декоративно-вжиткового мистецтва" за технологією виготовлення вишитих виробів у 5-9 класах. Даний довідник розрахований для вчителів предмету технології, молодих спеціалістів та вчителів інших предметів які викладають предмет технології в школі, студентів педагогічних вузів, учнів загальноосвітніх закладів та всіх інших які цікавляться даною проблемою.

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Історичні витоки української народної вишивки	5
1.1. Українські техніки вишивки.....	8
2. Різновиди вишивки	16
2.1. Гладь.....	16
2.1.1 Техніки вишивки гладдю.....	22
2.2. Об'ємна вишивка.....	28
2.3. Англійська вишивка.....	31
2.4. Бразильська вишивка.....	39
2.5. Золоте шиття.....	39
2.6. Вишивка блекворг.....	41
2.7. Італійська вишивка Ассізі.....	44
2.8. Вишивка Berlin wool work.....	47
2.9. Якобинська вишивка – різновид вишивки крюил (crewel).....	50
2.10. Вишивка синелью.....	53
2.11. Флорентійська вишивка – техніка барджелло.....	54
2.12. Люневільська вишивка.....	58
2.13. Вишивка бісером.....	64
3. Об'ємна французька вишивка	67
4. Індійська вишивка	68
4.1 Вишивка кантхо.....	68
4.2 Жалі (Jali).....	70
4.3 Шиша.....	70
4.4 Чиканкарі.....	70
5. Вишивка Китаю	71
5.1 Школа "ЮЕ".....	73
5.2 Школа "Сян" (Сянсюй).....	73
5.3 Школа "Шу".....	74
5.4 Школа "Су".....	74
5.5 Китайський стиль – шинуарі.....	75
6. Гобеленова вишивка	76
7. Ізографіка	76
8. Вишивка шовком	77
9. Вишивка рококо	78

ВСТУП

Виникнення вишивки, одного з наймасовіших видів народного мистецтва, відноситься до епохи первісної культури і пов'язане з появою першого стібка при шитті одягу зі шкір тварин.

Уже в першому тисячолітті до нашої ери вишивка досягла високого художнього рівня в народів Стародавнього Вавілону, Греції, Риму, Китаю, Індії, Ірану. Особливою пишністю відзначалася вишивка Візантії. Вплив її позначився на вишивальному мистецтві країн Середньовічної Європи і Київської Русі.

Вишивка – один з найбільш поширених видів декоративного мистецтва, в якому орнаментальне та сюжетне зображення на тканині, шкірі, повсті виконується різними ручними або машинними швами.

Вишивкою називається прикраса виробів з різних матеріалів орнаментальним візерунком або сюжетним зображенням виконаними нитками і іншими матеріалами вручну за допомогою голки або машинним способом.

Матеріалом для вишивки в різний час служили жили тварин, натуральні або пофарбовані нитки льону, конопель, бавовни, шовку, вовни, волосся, а також перли, дорогоцінні камені, намиста, бісер, блискітки, черепашки, золоті і мідні бляшки, монети. Вишивка тісно пов'язана з побутом, працею, природою і, таким чином, завжди відображала художні смаки та уявлення, виявляла національну своєрідність і майстерність кожного народу.

Перехід від кам'яного і кістяного шила до кістяний, а потім бронзової та сталеві голці сприяв винаходу і вдосконалення все нових і нових способів шиття і вишивання.

Виникнувши в далекій давнині, мистецтво декоративної вишивки на протязі багатьох сторіч зберігається в оздобленні житла, одягу і різних предметів побуту.

Немає точних відомостей про те, де і коли з'явилася вишивка взагалі, і коли вишивка хрестом виділилася в окремий вид рукоділля. Оригінальних вишивок, що датуються раніше XII століття, майже не залишилося. Але зображення одягу та предметів інтер'єру свідчать про те, що вишивка з'явилася набагато раніше. У різних країнах візерунки відрізнялися за стилем і використанням кольорам. У вишивці відбивалися національний колорит і власне бачення краси кожного народу.

У Західній Європі рахункова вишивка стала особливо популярна в XVI столітті. У той час вона складалася в основному з біблійних сюжетів і текстів, що поєднують різні техніки виконання. До кінця XVIII століття на зразках вишивки виразно став переважати класичний стібок хрестом. А за тематикою вишивки стали більш різноманітні.

На Сході вишивкою традиційно прикрашали домашнє начиння - килими, накидки, в'ючних мішки. Відмінною особливістю східної вишивки є різноманіття застосовуваних квітів і складність орнаменту. Великий шовковий шлях сприяв поширенню вишивки по Європі.

В Україні вишивка завжди була дуже символічна. Знахідки археологів свідчать про те, що на Київській Русі вишивали ще в X столітті. Поступово вишивка набуває все більшого поширення в оздобленні костюма і предметів побуту. З XVIII століття вона входить в життя всіх верств населення.

Сьогодні вишивка – це висока культура орнаменту, колориту, це мистецтво унікальне, споконвічне і завжди молоде, що стверджує розвиток графічної, живописної культури народу. Це важлива художня цінність, що виконує різноманітні функції – естетичну, пізнавальну і комунікаційну.

1. ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ВИШИВКИ

На Україні вишивка відома з давніх часів і набула великого поширення. Впродовж віків удосконалювалась художня система вишивки, в якій гармонійно поєднуються такі фактори, як матеріал, техніка, орнамент, композиційно-колеристичне вирішення. Крім основного призначення – прикрашення одягу та інтер'єрно-обрядових тканин, вишивка може бути і самостійним твором (панно, картина, портрет).

Спочатку вишивка виконувалась на матеріалах домашнього виробництва – вовняних, лляних, конопляних, а з кінця XIX століття – на тканинах і шкірі фабричного виробництва (перкаль, коленкор, батист, китайка, кумач, муслін, пліс, плюш, шовк та ін.).

Основним матеріалом для виконання вишивки є нитки домашнього і фабричного виготовлення.

Вишивали нитками ручного прядіння – лляними, конопляними, вовняними; згодом почали застосовувати нитки фабричного виробництва – заполоч, біль, кумач, волічку, зсукані вовняні нитки, шнури, шовкові, металеві золоті та срібні нитки, використовували також у вишивці коралі, перли, коштовне каміння, бісер, металеві пластинки, гудзики тощо.

Є дуже багато видів і технічних способів вишивки. Найбільш поширені – хрестик, гладь, тамбур, вирізування, настил, низь, виколювання, мережка.

Застосування різноманітних швів дає змогу створювати вишивані візерунки геометричного і рослинного характеру, а також тематично-сюжетні зображення в багатоколірній гамі від легких контурних і ажурно-сітчастих до рельєфних і суцільно закритих площин.

Вишивка завжди тісно пов'язана з побутом народу, відображає його художні смаки і національну своєрідність. Відомо, що людина палеоліту вперше відкрила можливість творчості шляхом відтворення художньої картини дійсності. Через тисячоліття дійшли до нас шедеври епохи палеоліту, не втративши своєї естетичної сили і художньої виразності. З тих віддалених часів збереглися пам'ятки, які в певній історичній послідовності засвідчують художній рівень анімалістичних творів, антропоморфних зображень, знаків.

Славнозвісні пам'ятки археології часів палеоліту на Україні, зокрема Мізина на Чернігівщині та його аналогів, розкривають складну абстрактно-

знакову систему відображення дійсності, початки зародження геометричного орнаменту. Круги, зубці, ромби, зигзаги, ялинки – елементи меандру, ці строгі мотиви, які ми сприймаємо як абстрактно-геометричні, декоративні, у свій час виступали як сюжетні зображення людей, землі, води, птахів та ін. В ранніх землеробських культурах ромбічним узором – символом родючості покривали глиняні жіночі фігури богинь, посудини-жертвовники. Простий ромб з крапкою посередині виражав ідеограму засіяного поля; ромб з відростками або завитками на зовнішніх кутах був символом родючості.

Минали віки. На території нашої країни змінювались народи. Збагачувалися знання людей про навколишній світ і про себе. Магічний зміст геометричного орнаменту поступово змінювався, з'являлися нові мотиви, знаки, обереги.

Через тисячоліття тягнуться зв'язки орнаментальних схем, які постійно видозмінювались, збагачувались, залежно від конкретних соціально-історичних умов. Дослідники підкреслювали, що саме орнамент української вишивки найповніше проніс, через віки тотожність з орнаментом попередніх епох, особливо з античним геометричним орнаментом. Історичні джерела свідчать про те, що вишиті рушники, скатертини вішали в язичеські часи на деревах, молитовниках, хашах. Про поширення вишивки на території сучасних земель України свідчать збережені археологічні матеріали, повідомлення літописців, мандрівників.

Важливими свідками про вишивку на території сучасних південно-українських земель є численні "кам'яні баби", на яких чітко позначені вишивки на уставках, подолах, манжетах.

В епоху Київської Русі вишивка золотими і срібними нитками зазнала розквіту і поширення в побуті феодальної знаті. Вона була популярною й оцінювалась як надзвичайна коштовність. Нею прикрашали не тільки святковий, ритуальний, княжий, а й цивільний одяг, тканини для храмів.

Важливі історичні відомості про місце виготовлення вишивок, про людей, які нею займалися. Так, у XI столітті сестра Володимира Мономаха Ганна Всеволодівна прийняла постриг у київському Андріївському монастирі й організувала школу, де молоді дівчата вчилися вишивати золотом і сріблом. Київ був центром вишивального мистецтва золотом і сріблом. Тут організовувались при монастирських школах майстерні. Дружина Рюрика Ростиславовича Ганна вишивала тканини для себе, своєї родини, для Видубецького монастиря. Вишивка була важливим заняттям і в родинах великих князів.

Вишивка золотом і сріблом вимагала неабиякої майстерності технічного виконання складних композиційних зображень, які несли в собі сліди давнього язичницького змісту, містили і новіші зооморфні, геометричні мотиви. Вишивки виконувались золотом і сріблом, в основному на цупких шовкових тканинах технікою "в прокол", технікою "шов по формі" та шов "в ялиночку". Техніка "в прокол" була домінуючою, лише в кінці XII – на початку XIII століття вишивальниці почали вишивати складні орнаментальні і сюжетні

зображення технікою "в прикріп" – золоті нитки накладались одна біля одної щільно на тканину і прикріплювались до неї дрібними, ледь помітними шовковими стібками.

Фрагменти вишитих тканин з розкопок Десятинної церкви, с.Городниця над Дністром, с. Білгород на Київщині та інші розширюють відомості про орнамент вишивок X – XII століття. Збереженість лише фрагментів тканин, втрати вишивальних ниток не дають змоги реконструювати узори. Однак по отворах, які залишилися на тканинах від ниток, виявляється характер орнаменту.

Вперше класифікацію збережених фрагментів вишивок здійснила М.О. Новицька, виділивши три типи орнаментально-композиційних стрічкових схем. Перший – розміщення елементів в ряд, на певній відстані один від одного; другий – з трьома варіантами зображення хвилястої, ламаної лінії, пересіченої лініями з відгалуженнями то вгору, то вниз симетричних завитків; третій – переплетення двох вузьких "стрічок", варіанти плетінки. Основні мотиви: круги, трикутники, ромби, розетки, крини, хрести, дерево життя, завитки, есовидні мотиви та ін.

Різні варіанти цих мотивів на вишивках X-XI століття довго зберігались, перефразувались у пам'ятках пізніших століть. На вишивках із Десятинної церкви в Києві, Райковецького городища зображені в ряд круги. Ці мотиви, що символізували сонце, були популярні і поширені в Древній Русі. Вони не зникали з орнаменту вишивок, співпадаючи з зображенням на інших творах народного мистецтва, відомі і у вишивках XVIII-XIX століття дійшли і до наших днів.

У районах Прикарпаття і сьогодні побутують круги-розетки, це улюблені узори вишивок, які народні майстри називають "сонечка". На особливу увагу заслуговує вишивка, що містилась на комірці з курганного поховання поблизу с. Гологурів (Київщина).

Вишивка виконана шовком на шовковій тканині, стебелевим швом і підстильною гладдю. Унікальність цієї знахідки в тому, що в місцях, де не збереглися вишивальні нитки, залишилися проколи, по яких вдалося реконструювати орнамент. У фризованому плані, ритмічно повторюючись, вишиті напівкруги арочки, що підтримуються колонками, зверху над колонками вишиті деревця. В арочних площинах позмінно зображені птахи в профіль, одне крило яких півкругло підняте аж до голови, друге опущене вниз, подано й геометризоване зображення людської постаті. Голова – півкруг, тулуб – трикутноподібна фігура. Дослідники не раз звертали увагу на наявність в давній вишивці зображень слов'янських язичницьких храмів, теремків з деревами, птахами, а у середині – жіночих фігур.

На Київщині найбільш поширені вишивки з геометричним, рослинно-геометричним орнаментом із стилізованими гронами винограду, що виконуються червоними і чорними нитками. Найбільш уживаними техніками є "гладь", "набирування", "занизування", "хрестик".

Вишивки Слобожанщини це вишивка в техніці "білим по білому", палеві відтінки кольору, без контрастних чорного і червоного, рослинний і рослинно-геометричний орнамент, це мистецтво так званого вибивання по тканині. Застосовуються різноманітні техніки виконання: лиштва, вирізування, солов'їні вічка, курячий брід, рушникові шви, хрестик, тамбурний шов тощо. Це далеко не повний перелік характерних рис, більша частина з яких перегукується з традиціями вишивки Наддніпрянщини, а, особливо, самої Полтавщини, що розвивалася повільнішими за Слобожанщину темпами і залишала певне місце «класичності».

Що ж до орнаменту, то він міг бути досить різноманітним і ніс у собі певну закодовану інформацію, починаючи від символу родючості – дерева, де коріння – знак предків, стовбур – сучасність, верх – вищий, духовний світ, до образу свободи – птаха. Ще одним символом, що досить часто можна побачити на вишиванках Слобожанщини та Середньої Наддніпрянщини, є трикутники, що, доторкаючись вершинами одне до одного, символізують Світ та Антисвіт. Подекуди між трикутниками є лінія, так зване «Кільце Великого Світіння», що символізує віддзеркалення двох світів.

Вишивка – мистецтво всенародне, в якому через віки пронесена і збережена колективна художня пам'ять. Вишивка, як вид народного мистецтва живе, розвивається, осучаснюється та збагачується новими аспектами.

1.1. УКРАЇНСЬКІ ТЕХНІКИ ВИШИВАННЯ

В Україні існує понад 100 технік вишивання, Навчаючись мистецтву оздоблення одягу, дівчина освоювала десятки швів та варіантів гаптування. За видами швів могли визначити звідки людина, чим вона займається, до якого соціального класу належить.

Зараз одиниці замислюються над тим, якою технікою вишивки оздоблений їх одяг.

Дослідники українських технік вишивання ділять візерунки на

- "глухі";
- "прозорі".

При "глухих" повністю зашивається полотно (наприклад, гладь чи низинка).

Прозорі — це мережки, вирізування та гаптування.

До найпопулярніших технік вишивки належить **лічильна гладь**. Вишивальниця стібком за стібком застеляє поверхню тканини, створюючи виразний об'ємний малюнок гладдю.

Сучасні майстри пропонують варіанти *двосторонньої художньої гладі*, коли виріб виглядає однаково привабливо з лицьового та виворітного боку.

Техніка вишивки *низинкою* відноситься до однієї із найдавніших. Пропускаючи через нитки нитку контрастного кольору, вишивальниця тче новий візерунок. З лицьового боку отримуємо один малюнок, з іншого — його негатив. Особливість низинки — завжди набиралась непарна кількість ниток полотна. Така техніка низинки створює дуже виразний малюнок, однаково привабливо виглядає з різних боків.

Серед усіх відомих на теренах України оздоблювальних технік **хрестик** – наймолодший. Лише в останній половині XIX ст. цей вид декоративного шва завоював популярність серед селян та містян. Що ж сприяло поширенню? По-перше, збільшення різноманіття фабричних тканин. Відкриття мануфактур та фабрик спричинило появу маркізету, міткаю у крамничках. На додачу у магазинах для рукоділля почали пропонувати схеми для техніки вишивки хрестиком і готові набори з нитками та голками.

По-друге, техніка вишивки хрестик дуже проста. Навіть дитина її освоює за один вечір. Тому вона витіснила складні монохромні техніки (низинка і т. п.).

І ще вагома перевага хрестика — його мобільність. Недарма схеми для техніки вишивання хрестиком називають першими растровими картинками.

Простий геометричний принцип дозволяє створювати із хрестика геометричні, рослинні, зооморфні та антропометричні візерунки.

Зараз хрестиком прикрашають:

- текстиль для дому (рушники, скатертини, серветки);
- верхній одяг (пальта, шалі, светри);
- весільне вбрання;
- обрядові речі (рушники для вінчання, крижмо).

Техніка вишивки хрестиком на канві поширена не лише у слов'янських країнах. Існують цілі клуби із вишивання хрестиком в Англії, Шотландії, США, Новій Зеландії.

Виколювання. Вишивальниця робить укол голкою у певному місці. Цей отвір обметується лляними нитками. Такий отвір міг бути серединою квітки або елементом геометричного узору. Для обшивання дірочок вишивальниці брали спеціальні лляні нитки, які запікали попередньо у борошні. Від того вони набували золотого кольору.

Верхонлут. Такою технікою вишивки прикрашали комірці на чоловічих сорочках, на жіночих — уставки.

Тамбурним швом (ланцюжком) оздоблювали верхній одяг. Ниткою викладали петлю, яку далі прошивали швом “голка назад”, вишивка ланцюжком чи тамбуриний шов. Така техніка вишивання поєднувалась із сухозліткою.

Плетінка (козлик). Козлик раніше замінював оверлок. Тому такою технікою прикрашали верхній одяг, низ суконь, спідниць.

Техніка вишивання **мережкою** — вишука вишивка. До складу такої мережки входять напівхрестик, стібки по настилу. Мережка завжди виглядає дорого та вишукано.

Для вишивки окрім шерстяних, бавовняних, шовкових та синтетичних ниток використовують:

- **бісер** – дрібні скляні намистини пришивають у техніці “напівхрестик”. Слід зауважити, що вишиванка із бісером — річ важка. Іноді вага вишитої бісерної сукні може сягати 5 кг. Через це особливо уважно підбирають тканини для техніки вишивки бісером. Якщо техніка передбачає оздоблення бісером, то це має бути або легкий візерунок, який не деформує тканину, або міцний матеріал (льон, бавовна, оксамит, шкіра);

- **стеклярус** – цими видовженими бісеринами часто прикрашають край рукава та низ сукні, туніки. Слід уникати надто довгої бахрами зі стеклярусу, бо вона буде зачіплятися за предмети та речі;

- **пастки** – блискучі пластинки створюють яскравий, неповторний образ. Техніка вишивання пастками підійде для оздоблення сукні на випускний, весілля. А от в діловому образі ці блискітки будуть недоречними.

А ще в Україні вишивають ... **соломою**. Такою технікою вишивки володіє родина Лашків з міста Кам'янця - Подільського. Соломкою не вишивають, нею потрібно думати, – вважає Наталія Лашко. На початку 80-х авторка сформувала власну оригінальну техніку. Матеріал для роботи родина вирощує власноруч – сіють жито, пшеницю, овес, але найкраще працювати з рослинами, які насіялись самі. Цікаво, що соломка різних рослин відрізняється за кольором: жито має холодніші відтінки, пшениця-дещо рожевий колір, а ось дикий овес-вівсюк – має найтепліший, золотистий відтінок. На перший погляд може здатись, що вишивка соломкою досить крихка, але це не так.

Про свою унікальну техніку вишивання Наталя говорить: "Соломка - це пластичний матеріал. Працювати з нею складно і одночасно приємно. Усі картини вишиті соломкою існують в одному екземплярі. Ні одну роботу повторити не вдасться". У давнину соломкою навіть вишивали одяг священнослужителів. Така вишивка не тільки схожа на золото, але й напрочуд гарно носить.

2. РІЗНОВИДИ ВИШИВКИ

2.1 ГЛАДЬ

Вишивка гладдю - це захопливе рукоділля, яке ніколи не набридає завдяки своїй різноманітності та польоту фантазії. Кожен, навіть самий розтиражований візерунок буде унікальним завдяки неповторному поєднанню індивідуальної техніки вишивальниці і її художнього смаку.

Цей вид вишивки один з найдавніших. Але на відміну від вишивки хрестом, в основі якої лежать схеми, вишивка гладдю дарує необмежену свободу дій. У вишивці гладдю стібки наносяться на полотно впритул один до одного, не залишаючи проміжків. У цій техніці часто комбінуються різні шви і прийоми, і виходить, так звана, художня гладь.

Історія вишивки гладдю налічує не одне століття, перші згадки датуються III-II ст до н.е, саме до цього періоду відносяться археологічні знахідки в країнах сходу.

У слов'янські країни це мистецтво прийшло, швидше за все, з Візантії, а дещо пізніше, завдяки хрестовим походам, поширилося і в Європі. Піку своєї популярності гладь досягла в епоху Відродження: візерунки та ескізи для неї робили самі імениті художники, а вишиванням не гребували навіть члени королівських сімей.

Але широкої розповсюженості гладь набула з видання першої збірки - каталогу візерунків для вишивок, виданого П'єром Квінті (Кельн, Німеччина) в 1527 році. Саме книгодрукування дозволило зробити це захоплення масовим і популярним.

З кожним роком накопичувалися нові методи, стилі, техніки і прийоми вишивки гладдю. Привносили нове технічний прогрес і використання сучасних технологій. Незмінним завжди залишалося одне - прагнення майстрині висловити свою індивідуальність і прикрасити свій побут: одяг, предмети побуту, інтер'єр будинку.

Серед розмаїття стилів в особливу категорію виділяють золоте шиття і білу гладь. Золотим шиттям спочатку вишивали церемоніальний одяг монархів і предмети церковного вжитку: багато розшитий одяг і прикраси вишивалися справжньою золотою ниткою. Через важкість і дорожнечу застосовувалася спеціальна двухниткова технологія (з вивороту використовували звичайну нитку).

Білою гладдю вишивали весільні сукні, постільну білизну, серветки і святкові скатертини.

Популярністю користується і білизняна гладь, яка виконується нитками того ж відтінку, що і основна тканина. Саме з цієї причини така техніка ще називають «тон в тон». Білизняна гладь дозволяє отримувати дивовижні мережива ручної роботи. Дотримуючись стародавнім традиціям, вдається створювати справжні шедеври.

Пізніше почали застосовувати і інші одноколірні поєднання (наприклад, чорний по чорному, червоний по червоному).

Техніка вишивки гладдю включає не одну, а відразу декілька технік, завдяки яким вдається забезпечити абсолютну реалістичність зображення.

Візерунки виходять витонченими, ніжними. Вишиті картини вражають оригінальністю і точним відтворенням реальних предметів. Гладь розглядається як вільна вишивка, оскільки в процесі роботи майстер може відходити від запропонованої схеми, створюючи нові візерунки. Важливо правильно поєднувати кольори, щоб не порушити гармонію малюнка.

Для вишивання гладдю необхідні:

- п'яльця;
- набір голок для вишивання. Їх підбирають залежно від товщини ниток і тканини. Вістря голки повинно бути загостреним. Якщо голка виявиться занадто товстою, прокол на тканини буде видно, що знизить декоративні якості роботи.;
- ножиці;
- наперсток;
- нитковтягувач;
- лінійка, олівець;
- настільна лампа;
- тканина тонка (бязь, бавовняні, канва, шовк) Тканину необхідно розгладити перед початком роботи, інакше узор вийде нерівним.;
- нитки для вишивання (шовкові (матові або атласні), бавовняні, муліне). На щільних тканинах вишивка може вестися вовняними нитками. Головне правило в гладі - товщина ниток не повинна бути товщою за нитки в тканині.
- копірувальний папір. Він потрібний, щоб перенести візерунок на тканину. Малювання по тканині значно важче, ніж по папері. Для перенесення контуру обраного візерунка на тканину необхідний спеціальний копіювальний папір. Переносити малюнок можна повним контуром або крапками, за особистим вибором вишивальниці.

Вибір тканини та ниток залежить від задуманого проекту. Для роботи в більшості випадків використовують бавовняні або шовкові нитки муліне.

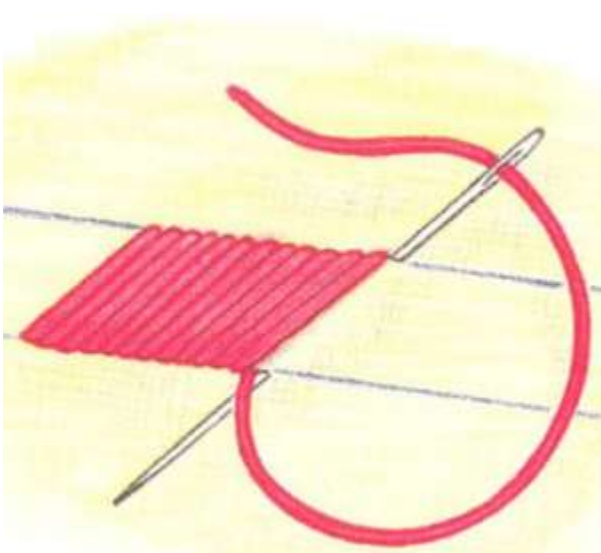
Темою для роботи може послужити як готовий ескіз, так і будь-яка вподобана картинка з інтернету, перемальована з книги, журналу, з предмета побуту або власний унікальний візерунок, сюжет. Готовою роботою можна прикрасити квартиру і одяг, створивши свій неповторний авторський стиль, а можна подарувати її на день народження або знакову дату рідним і близьким.

Вишивка гладдю передбачає використання різноманітних варіантів стібків і декількох технік, в число яких входять:

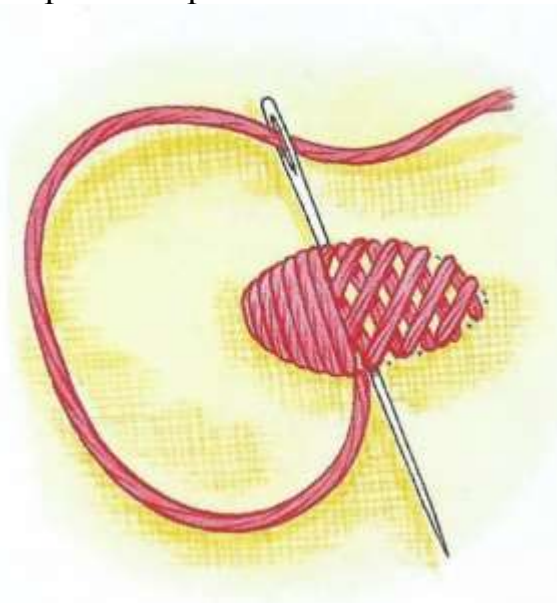
- двобічна (пласка);
- атласна;
- білизняна
- з настилом;
- художня;
- біла;
- російська;
- китайська.
- випукла гладь.

Основою технік вишивання вільною гладдю є стібки, які утворюють рівну й гладку поверхню за вільним контуром.

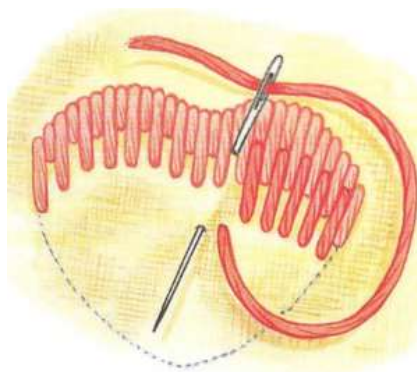
Двобічна пласка гладь. Візерунок виявляється однаковим на обох сторонах полотна. Кожен елемент такого малюнка виконується окремо довгими стібками, які кладуться максимально щільно один до одного. Напрямок стібків в різних елементах може бути неоднаковим. Спосіб вважається найбільш простим, тому рекомендований для учнів 5-9 класів.

Біла з настилом. Вишуканий варіант гладі, який вибирається для прикраси одягу зі світлих натуральних тканин, а також постільної білизни і скатертин. Візерунки, виконані таким способом, відрізняються елегантністю і витонченістю. Для них використовують біле муліне або білий шовк для вишивання. При такій вишивці спочатку робиться контур візерунка швом «вперед голку», потім поле заповнюється способом «настил», після кладуться основні стібки, які повинні розташовуватися впритул один до одного, не утворюючи просвітів.

Атласна. Для такого способу потрібні тонкі шовкові нитки. Стібки робляться маленькі, відстань між ними має бути мінімальним, щоб основа не просвічувалася. Головна особливість цього різновиду гладі - кожен новий стібок починають з середини попереднього. При правильному виконанні рукодільниця в результаті повинна отримати ідеальний візерунок на лицьовій стороні і виворіт з короткими стібками, яка виглядає акуратно. Атласна гладь виглядає багато і витончено.

Російська. Російська гладь також є поширеним методом вишивки, при якому використовуються горизонтальні і вертикальні стібки. Довжина їх знаходиться в межах від 5 до 7 мм. Між стібками вертикального напрямку обов'язково залишають відстань в 2 нитки. Ці проміжки на готовій роботі будуть приховані, так як зверху вертикальних стібків накладаються горизонтальні. В результаті цього всі елементи вишивки виглядають об'ємно.

Художня. При художньої гладі виконуються косі плоскі стібки. Роботи, виконані таким способом, відрізняються особливою красою і є справжніми витворами прикладного мистецтва. Всі нитки повинні знаходитися максимально близько, при цьому не заходячи одна на одну. Для створення візерунка використовується велика кількість відтінків, що забезпечує м'які плавні переходи, невластиві іншим видам вишивки.

Володимирська. Володимирська гладь відноситься до старовинних технік. Для неї використовуються переважно нитки червоного кольору, до яких зрідка додають сині, зелені та жовті. На лицьовій стороні присутні довгі стежки, а на вивороті - уривчасті короткі. Така вишивка часто поєднується зі швами «назад голку», «козлик» і хрест.

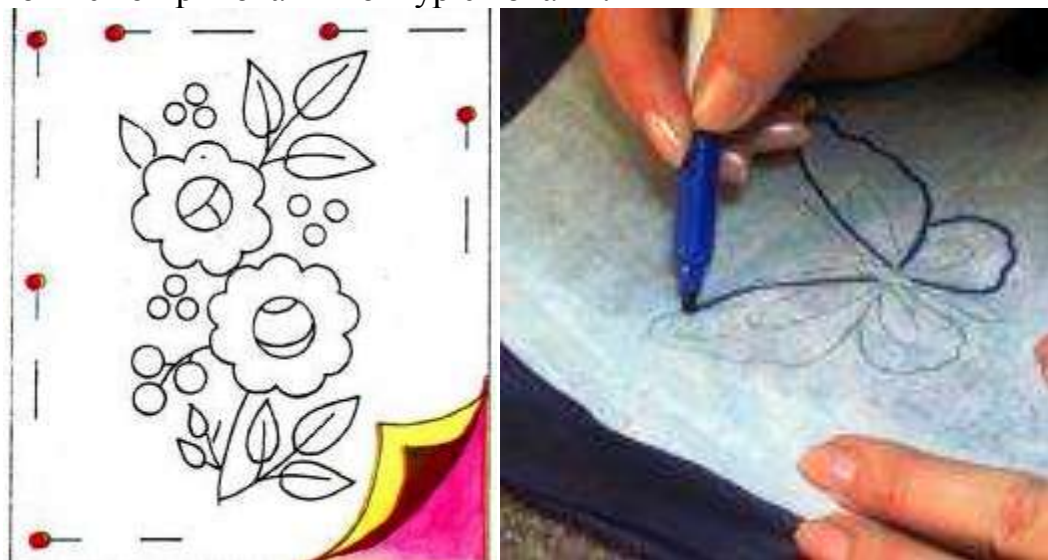
Штрихова. Штрихова гладь відмінно підходить для маленьких робіт. При ній стібки відходять, як промені, в різні боки від центру. Це одна з найпростіших технік вишивки гладдю, яка може бути освоєна навіть дітьми. Найбільш поширений цей прийом в декоруванні одягу, подушок, килимків і сумок. Також його часто використовують на додаток до інших різновидів вишивки гладдю.

2.1.1. ТЕХНІКА ВИШИВКИ ГЛАДІЮ

Щоб освоїти гладь, потрібно переходити від простих прийомів гладі до більш складним, удосконалюючи своє мистецтво.

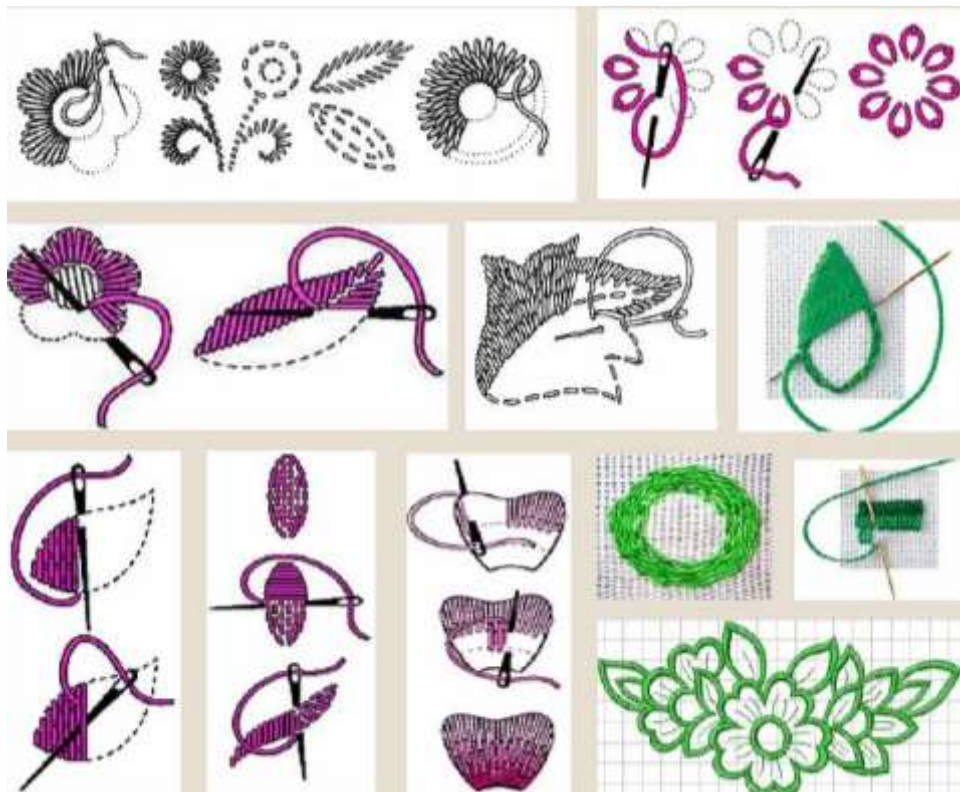
1. Перенесення ескізу на тканину. Використовуючи копірку, обережними штрихами контури трафарету переносять на основу, не притискаючи при цьому руку до поверхні, щоб не забруднити тканину в тому місці, де візерунка не буде. Лінії контуру не повинні псувати вигляд готового зображення. Тому їх треба робити, трохи відступивши всередину елемента. Завдяки цьому, вийде повністю приховати контур стібками.

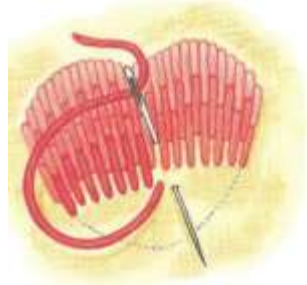
2. Закріплення нитки. Щоб не зав'язувати вузлик, який у вишивці є неприпустимим, роблять кілька коротких стібків, користуючись прийомом «вперед голку». Вони в кінцевому результаті повинні бути захищені під стібками гладі.

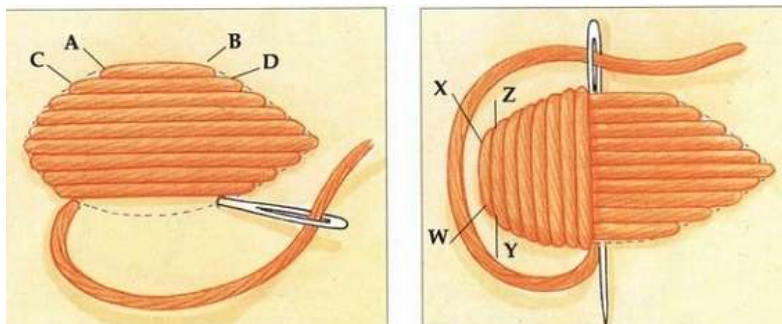
3. Безпосередньо вишивка. Залежно від обраного стилю гладі виконують стібки відразу по ширині всього елемента або невеликі, поступово заповнюють його. Для витримання одного нахилу всіх стібків зручно нанести на тканину заздалегідь напрямні лінії. Для додання рельєфності візерунку можна використовувати різні відтінки ниток і зміну напрямку стібків.

4. Плавний колірної перехід. Якщо обрана художня гладь, в якій необхідні плавні переходи кольору, використовують прийом тонової вишивки. В цьому випадку в рядах чергують короткі і довгі стежки. Таким способом вдається домогтися сусідства ниток різних відтінків, що забезпечує їх м'яку зміну, без освіти жорсткої колірної кордону в місці стиковки швів.

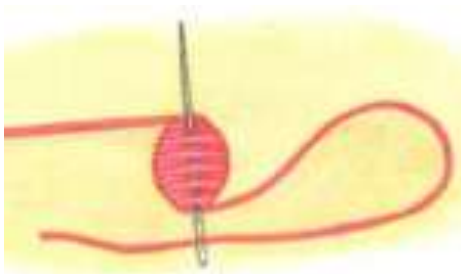

5. Підвищення об'ємності елементів. Якщо потрібно, щоб частина вишивки гладдю виглядала більш об'ємною, застосовується метод настилу, коли спочатку робиться ряд вертикальних стібків, а зверху на них накладаються горизонтальні.

6. Закріплення кінця закінчилася нитки. Щоб робота виглядала акуратно, кінчик нитки, коли вона закінчується, ховається під стібками такого ж кольору.

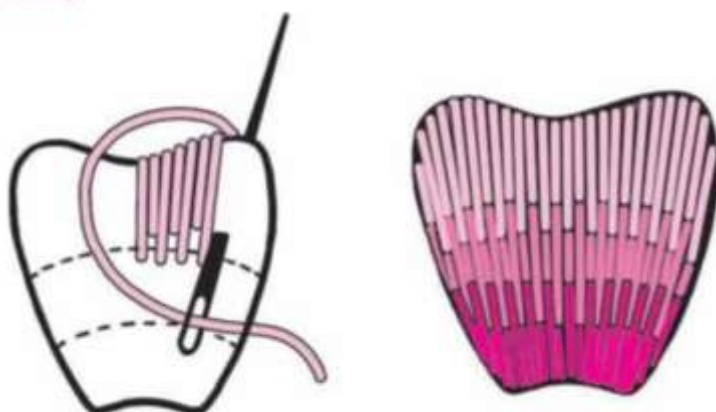
Він не повинен бути помітний на лицьовій стороні і утворювати вузлів на вивороті.

Художня гладь. Виконують художню гладь за вільним контуром візерунка вишивки. Стібки вишивають знизу вгору або зверху вниз, щільно укладаючи один до одного, щоб не проглядалася тканина (мал.1).

Аби перехід від одного відтінку кольору до іншого не мав різкої межі, стібки виконують різної довжини, чергуючи довгі й короткі стібки. Стібки кожного наступного ряду вшивають у проміжки між стібками попереднього ряду. Їх укладають щільно, не залишаючи просвітку на тканині. Межі між рядами відтінків повинні бути ніби розмиті (мал. 102).

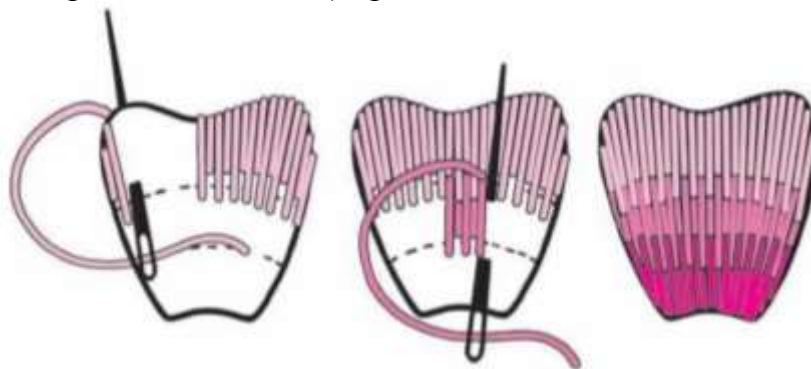
У художній гладі велике значення має напрямок стібків. Тому, для зручності, перед початком вишивання на папері, а потім і на тканині основи (спеціальним олівцем або маркером) роблять умовні лінії переходу від одного

відтінку ниток до іншого та лінії напрямку стібків. Вишивають нитками одного відтінку вище й нижче умовної лінії, яка відділяє відтинки.

Для досягнення ефекту природності стібки спрямовують так, щоб повторювався природній напрям волокон пелюсточків, листків тощо. Тобто сама форма предмета підказує направлення стібків.

Починають вишивати з великих деталей візерунка, наприклад із квітів, якщо вишивають букет. Кольори наступних частин візерунка вишивки, наприклад листя, краще добирати вже після виконання вишивки квітів у кольорі. Тональний підбір ниток дає можливість вишити квітку або листок двома-трьома (і більше) відтінками одного кольору ниток: від світлого до більш темного, і навпаки.

Вишивання пелюстки квітки починають з умовного поділу її на дві рівні повздовжні частини. Від середини верхньої частини вишивають праву половинку за її формою. Потім голку з ниткою протягують під вишитими стібками до лівого краю пелюстки й вишивають ліву половинку (мал. 103). Стібки виконують різної довжини (коротші 3–4 мм, довші 5–7 мм).

Після закінчення вишивання верхньої частини пелюстки нитку закріплюють й обрізають, потім так само від середини починають вишивати другу частину пелюстки ниткою іншого кольору. Вишивають стібки другого відтінку між стібки першого, вкорочуючи й подовжуючи їх. Виконавши праву половинку, голку знову переводять на ліву частину і вишивають її. У такий спосіб вишивають усю пелюстку. Перехід кольорів роблять від світлішого – з краю, до темнішого – у середині.

Вишивання листків починають з правого боку, спрямовуючи стібки від краю до середньої жилки (мал.104). Перед вишиванням, ще на візерунку вишивки, розмічають кожну половинку листочка на 2–3 частини, залежно від ширини листків. Позначають також напрямок стібків листочка та його кольори і відтінки. Другу (ліву) половинку листка вишивають так само, у напрямку від середини до краю або від середини.

Декоративну гладь вишивають двобічними або однобічними стібками, які щільно прилягають один до одного за формою візерунка вишивки. Стібки декоративної гладі вишивають традиційно контрастними кольоровими нитками рядами з чітким контуром, тобто один колір ниток не входить в інший (мал. 105).

Після перенесення малюнка декоративної гладі на тканину його розбивають на частини олівцем або спеціальним маркером і вишивають спочатку одну частину візерунка за позначеним контуром, після чого закріплюють й обрізають нитку біля основи. Наступну частину контуру вишивають вишивальною ниткою контрастного кольору.

Білу гладь вишивають переважно двобічними стібками, які щільно прилягають один до одного за формою візерунка вишивки. Нитки для вишивання білої гладі бажано добирати гладенькі, м'які й блискучі.

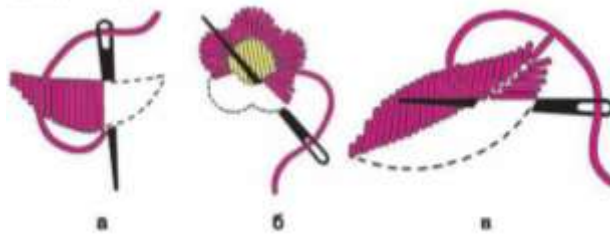
Основними техніками вишивання білої гладі є: двобічна пласка гладь (без настилу) і двобічна випукла гладь (із настилом).

Двобічну пласку гладь за вільним контуром широко використовують для вишивання не лише білими вишивальними нитками (мал. 106). Лицьовий і виворітний боки цієї вишивки мають однаковий вигляд. Візерунок для двобічної пласкої гладі добирають з невеликими елементами, наприклад, квіточками з листям, тому що стібки такої вишивки повинні бути не більшими за 1 см.

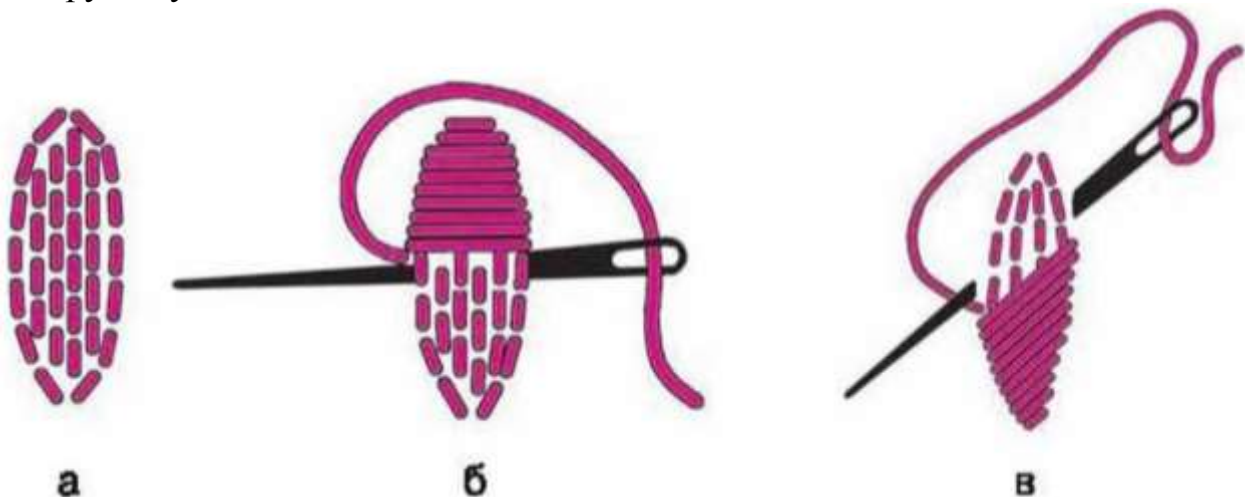

Під час виконання двобічної гладі голку з лицьового боку вколюють точно за контуром візерунка, з виворітного боку проводять її за всією шириною фрагмента візерунка і вколюють точно за контуром візерунка. Стібки щільно

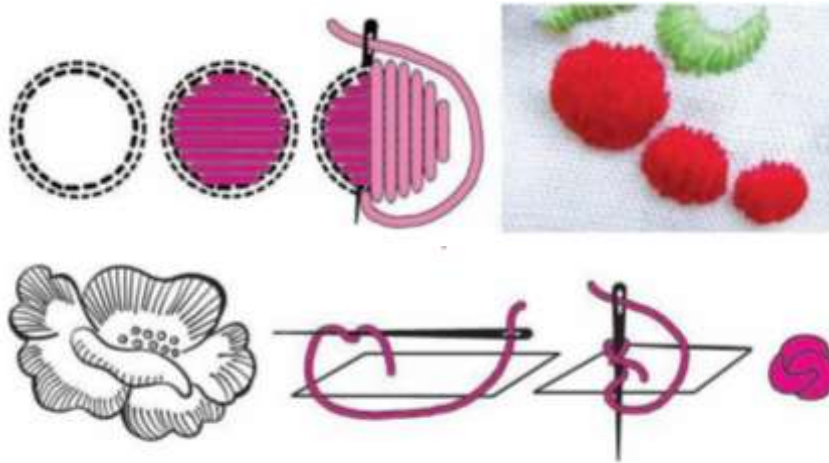
укладають один до одного, щоб не проглядалося тло тканини (мал. а). Стібки гладі розташовують за формою візерунка, тому вони мають різну довжину і нахил. У пелюстках квітів стібки спрямовують від краю до центра (мал. б). У листках — від краю до середини (мал. в).

Двобічну випуклу гладь (із настилом) використовують для досягнення у вишивці ефекту випуклості й рельєфності. Виконують її так: контури малюнка обшивають швом «уперед голку», потім вишивають цим же швом «настил» за формою візерунка (мал. а). Чим щільніше виконано настил, тим більш випуклою буде гладь. Товщина нитки, якою вишивають настил, залежить від розміру випуклості.

Потім над настилом виконують двобічну гладь, у протилежному до настилу напрямку прямими або косими стібками (мал. б, в). Стібки гладі виконують точно за контуром, щільно укладаючи їх один до одного. Деякі елементи вишивки оздоблюють горошинами й вузликами. Техніка виконання горошин схожа на техніку виконання двобічної випуклої гладі. Для виконання вузликів закріплену нитку двічі або тричі намотують на голку, потім голку, притримуючи намотану на неї нитку, вколюють біля закріпленої нитки.

Вимоги до виконання швів вільної гладі:

- нитки закріплюють непомітно, без вузликів;
- візерунок вишивки виконують чітко за контуром;
- стібки укладають щільно, щоб поверхня вишивки була гладенькою, тканина не проглядалася;
- стібки художньої гладі одного відтінку вшивають у стібки іншого відтінку, тому перехід відтінків поступовий;
- стібки декоративної гладі не вшивають один в одній, а навмисно виконують за контуром чітких ліній, що розділяють один колір від іншого;
- вигляд візерунка двобічної гладі з лицьового і виворітного боків однаковий.

Для зображення потрібної форми предмета в одному візерунку вишивки часто застосовують різні техніки виконання вільною гладдю. Якщо край предмета повинен бути рельєфним, його виконують двобічною випуклою гладдю, інші частини вишивають двобічною пласкою гладдю або іншими видами вільної гладі. Вишивку вільною гладдю вдало поєднують з іншими декоративними швами, прикрашають перлинами, бісером, стразами тощо.

2.2 ОБ'ЄМНА ВИШИВКА

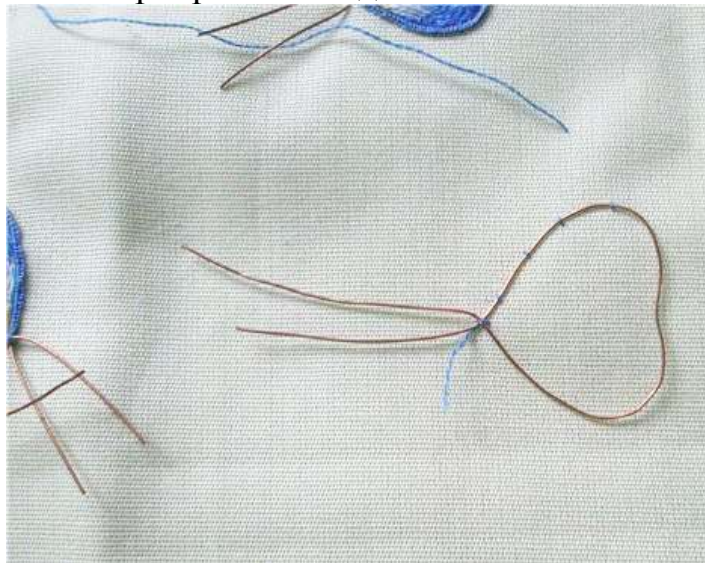
Оригінальним напрямом сучасної вишивки є об'ємна вишивка гладдю. Цей вид вишивки характеризується виконанням елементів візерунка об'ємної форми з використанням дроту. Вирізаному вишитому елементу за допомогою обшитого дроту надають будь-якої форми.

Об'ємна вишивка з'явилася в 17 столітті. Нею захоплювалися англійські вишивальниці. Навіть з назви техніки видно, що вишивка об'ємна. Завдяки ефекту 3D картинка оживає прямо на очах. У роботі можна використовувати бісер, паєтки, намистини.

Родзинка цієї вишивки в тому, що об'єм їй надають квіти з дротом, вишиті гладдю, в результаті виходять красиві та унікальні тривимірні композиції.

Для роботи використовується дуже міцний і тонкий дріт, саме він буде служити контуром для вишивки елемента квітки. Дріт згинають в форму пелюстки або листочка і прикріплюють до основи невеликими стібками.

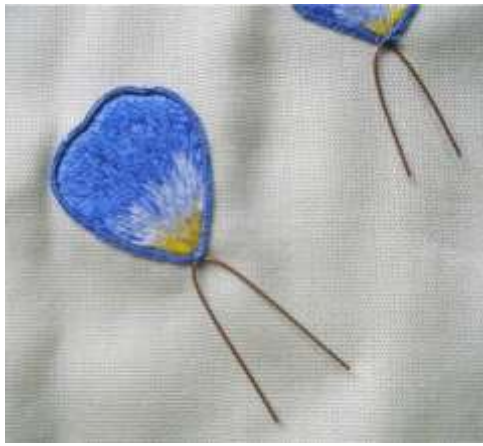

Потім починають зашивати гладдю всередині дроту.

Чим більше кольорів і відтінків використовується в роботі, тим точніше передаються нюанси квітки і зелені, об'ємна картина стає дуже реалістичною.

Основний стібок, який використовується в цій вишивці - гладьовий, це базовий стібок. Після вишивки пелюстки, контур з дротом обшивається петельним швом.

Елемент вишивки по контуру дроту вирізається маленькими ножицями.

Тепер пелюстці можна надати будь-який вигин і зібрати в квітку. Прикріплюємо квітку до тканини, закріплюючи кінці дроту з виворітного боку. Таким чином, можна створювати квіткові композиції, використовуючи різні види квітів і трав.

2.3 БРАЗИЛЬСЬКА ВИШИВКА

Бразильська вишивка – це щось зовсім неймовірне тому, що вона не завжди схожа на вишивку. Об'ємна бразильська вишивка відноситься до поверхневих видів вишивального мистецтва. Це означає, що стібки її розташовуються в повітрі і тільки своєю основою спираються на тканину.

Незважаючи на те, що є багато видів об'ємної вишивки, вишивка бразильська трохи відрізняється від кожного з них.

Основні мотиви цієї вишивки – квіти і листя. Для виконання вишивки використовується тільки особливий вид нитки – штучний шовк. Техніка виконання передбачає особливі види швів.

Головні мотиви бразильської вишивки – це квіти. А якщо говорити точніше, цілком конкретні квіти: троянди і ехінацея.

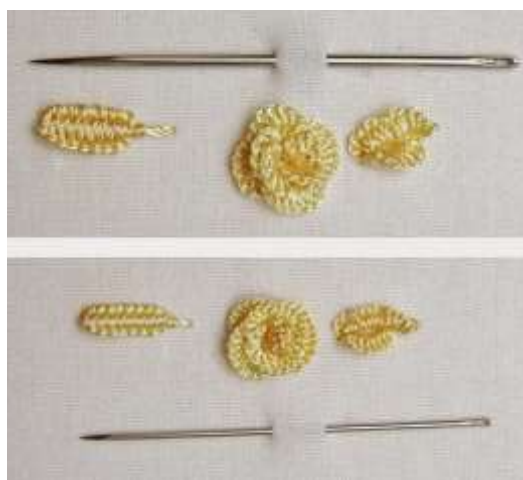

Для бразильської вишивки використовують виключно штучний шовк. Більш того, на батьківщині цієї вишивки використовують тільки один сорт ниток зі штучного шовку: так званий «сонячний» шовк, скручений проти годинникової стрілки. Для виконання яскравих робіт використовують будь-які кручені (обов'язково кручені) нитки зі штучного шовку, а також стрічки – це теж допускається.

Шовковий блиск ниток надає вишивці багатий і красивий вигляд. Разом з тим, в бразильській вишивці можна використовувати нитки Ірис, які застосовуються в в'язанні. Хоча вони не мають шовкового блиску, ними теж добре вишивати.

Голки краще використовувати гострі і довгі з подовженим вушком - це зручно в роботі, так як прийоми стібків йдуть з завиванням, плетінням, набором петель. Тканину можна використовувати будь-яку, але краще за все льон.

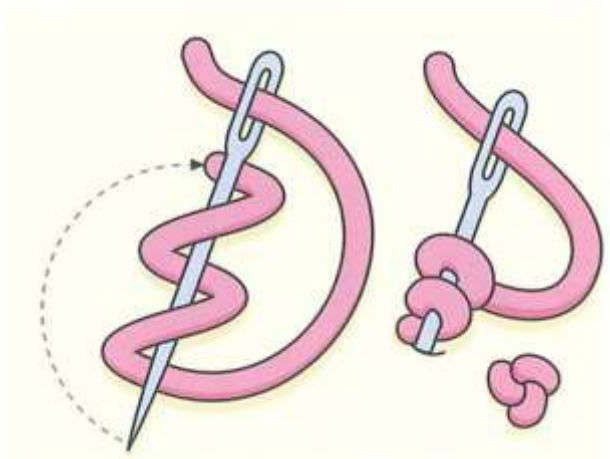

Бразильської вишивки більше використовується як прикладна. "Цією технікою можна вишивати сумки, гаманці, ігольніци, брошки. Красиво виглядає вишивка і на одязі, надаючи оригінальності і вишуканості.

Вишиваються невеликі квіткові картини. Хочеться відзначити, що створюючи картини в техніці об'ємної вишивки, іноді використовують і прийоми бразильської вишивки - вони додають родзинку роботі.

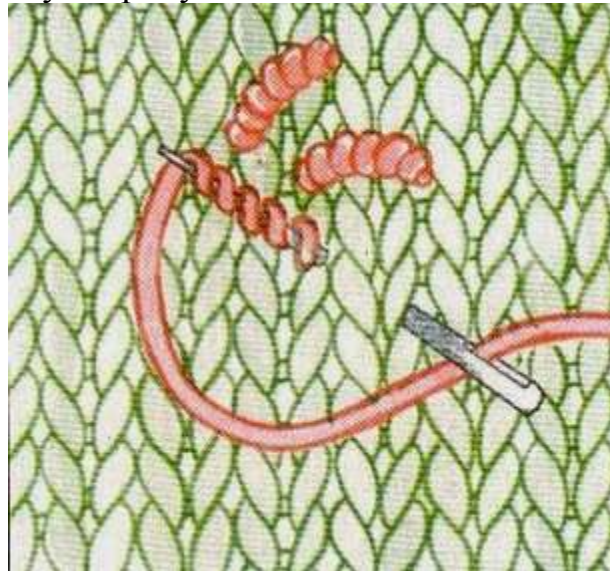
Шви бразильської вишивки доступні навіть новачкові. А деякі з них вимагають майстерності і вправності. Почнемо з найпростіших.

Французький вузлик. За допомогою нього роблять серединки квітів і деякі декоративні елементи.. Виконується французький вузлик наступним чином. Спочатку нитка закріплюється на вивороті тканини і виводиться налицьову сторону. На голку щільно навиваються витки нитки (не більше трьох) та притримуються пальцями. Потім голка акуратно виводиться на виворітну сторону, нитка затягується. Голку слід встромляти в полотно біля того місця, звідки вона вийшла спочатку

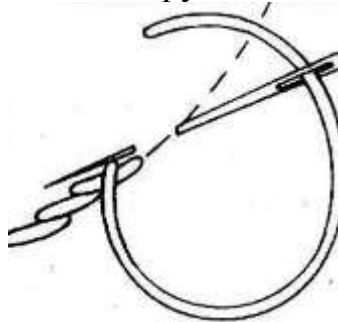

Шов рококо. Цей шов виглядає як завиток у вигляді черепашки, або гусенички (у кого які асоціації). За допомогою шва рококо вишиваються пелюстки троянди - основного елемента в бразильській вишивці.

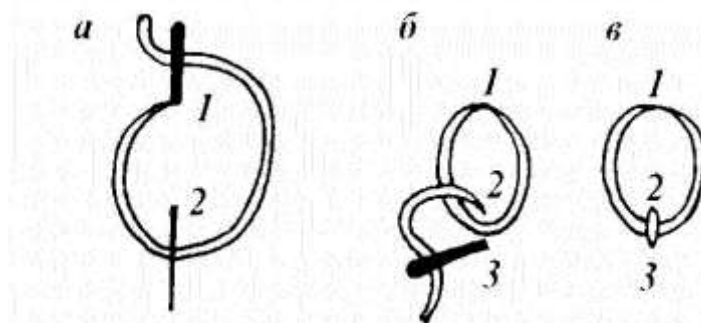
Для виконання шва на кінець голки, що виходить з тканини, навиваються кілька витків нитки, потім голка проходить через отриману спіраль і виводиться на виворітну сторону.

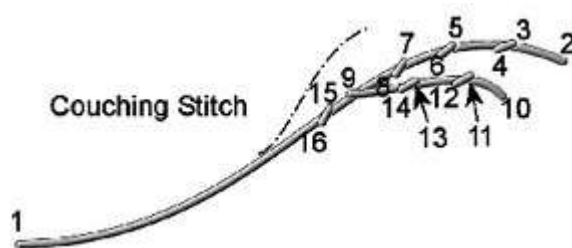
Стебловий шов. Найчастіше застосовується при вишивці стебел квітів і гілочок. Кожен наступний стібок в цьому шві починається від середини попереднього, вище його лінії. Нитка при роботі завжди повинна знаходитися з одного боку: зліва чи справа, інакше порушиться структура шва.

Петля в прикріп – нитку закріплюють на вивороті і виводять на лицьову сторону, потім відводять вниз, притримуючи лівою рукою, і закріплюють отриману петельку стібком.

Накладний шов (Couching) – найпростіший шов «бразильської вишивки». Їм можна вишивати стебла і гілки. Ниточка укладається стеблом або завитком, а потім закріплюється дрібненькими стібками по довжині. Тонкість тільки в тому, що стібки завжди укладають під кутом: точно в нахил витка нитки, щоб він був не дуже помітним.

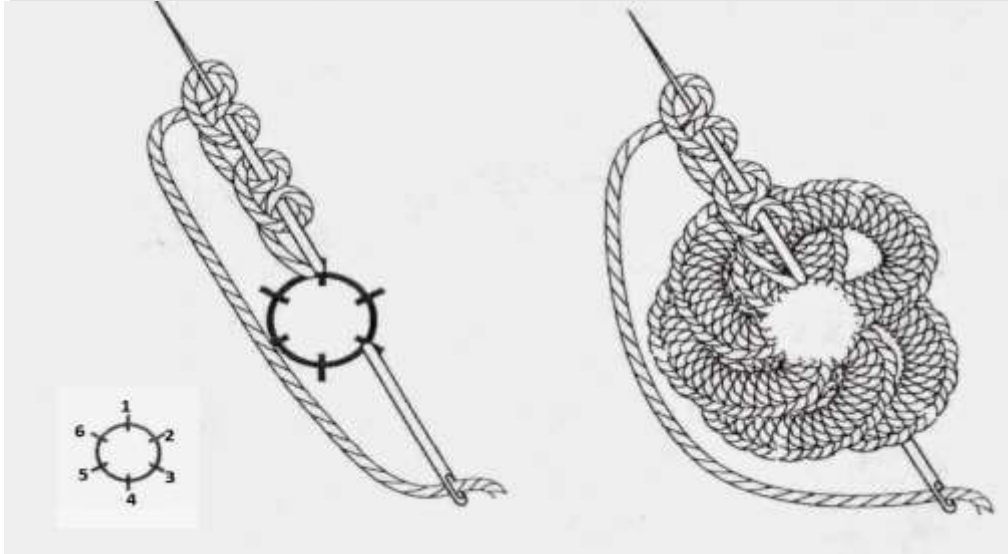
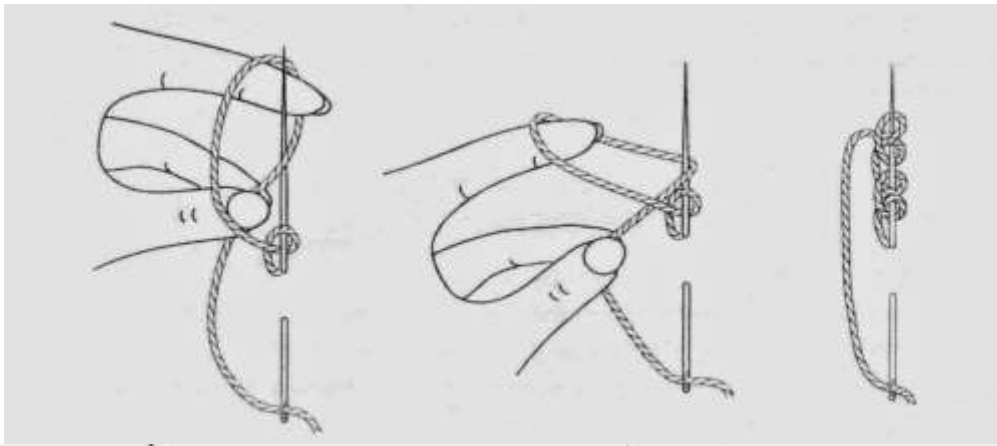

Stem Stitch («шов»). – теж один з початкових швів. Наступний стібок починається від середини попереднього, і всі наступні стібки укладаються тільки з одного боку – або ліворуч, або праворуч.

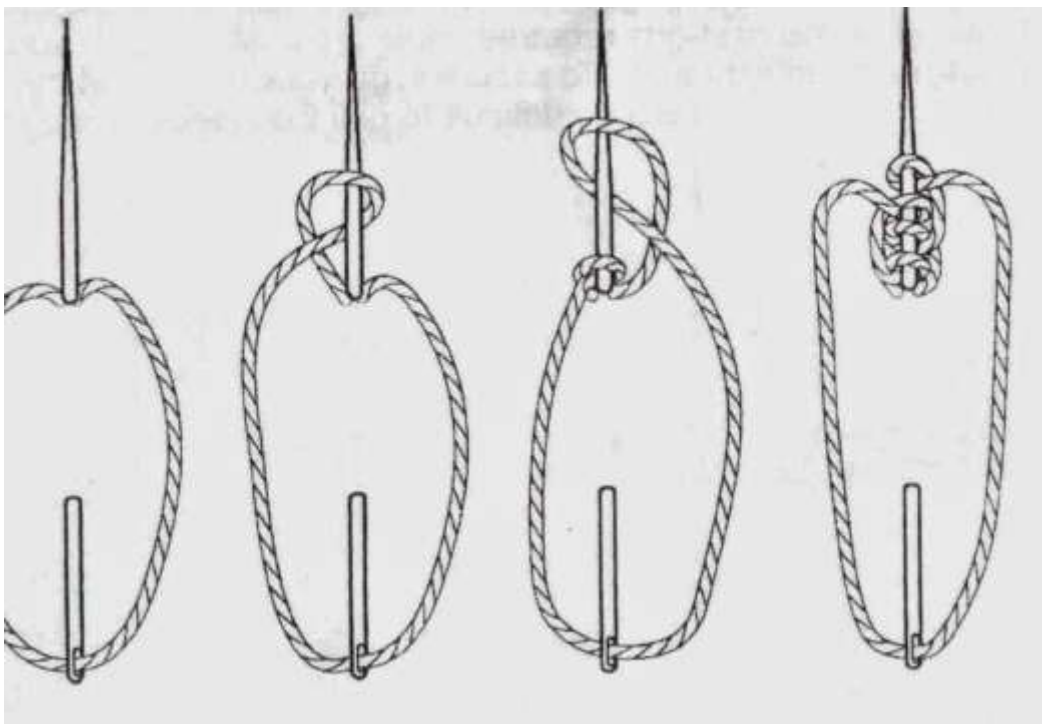

Двостороння гладь використовується для вишивки дрібних декоративних елементів – в основному, листочків. Від центру листочка до його краю укладають паралельні стібки.

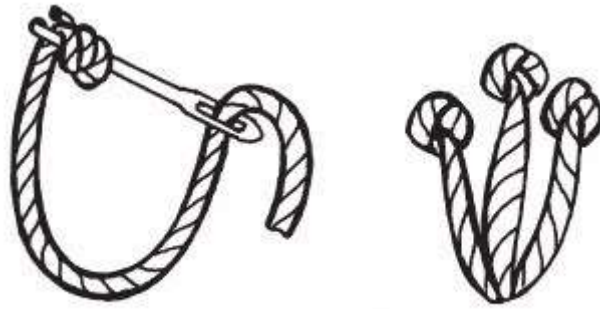
Набірний стібок – основа для пелюсток троянд. Його виконують так само, як набір нитки на спиці найпростішим способом, тоб-то: нитка обкручує голку декілька разів, утворюючи петлі, через які потім протягується нитка. Попередньо голка вводиться в тканину. Щоб стібок був широким, використовують додаткові голки.

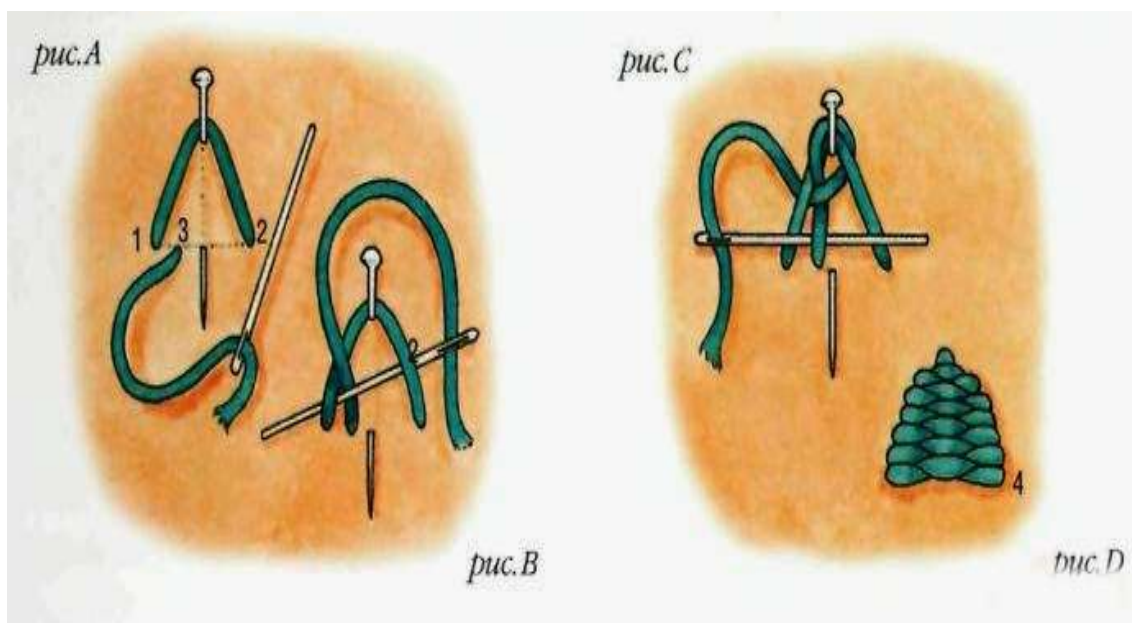
Подвійний набірний стібок – майже те ж саме, тільки набирається він уже двома нитками – справа і зліва.

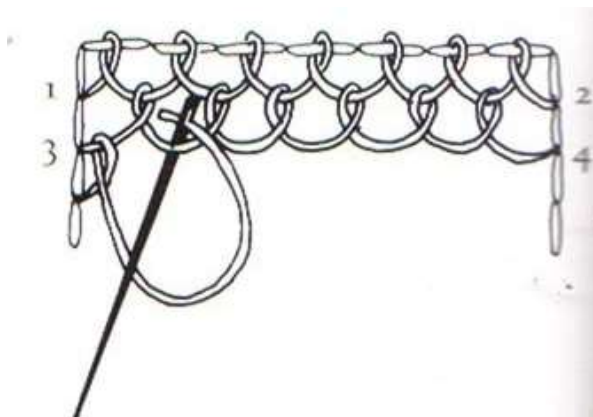
Французський вузлик на ножці або його ще називають— це «маточки». Він виконується перпендикулярно набором на голку однієї нитки. В результаті виходить щось схоже на товквач.

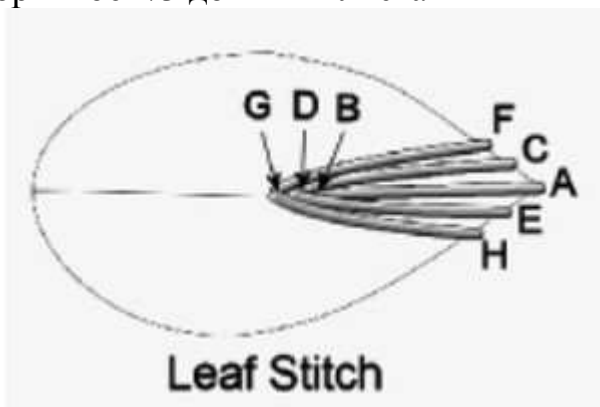
Плетений шов— один з найбільш вигадливих. Це вже справжнє плетіння голкою. Для нього знадобиться додатковий інструмент – довга шпилька.

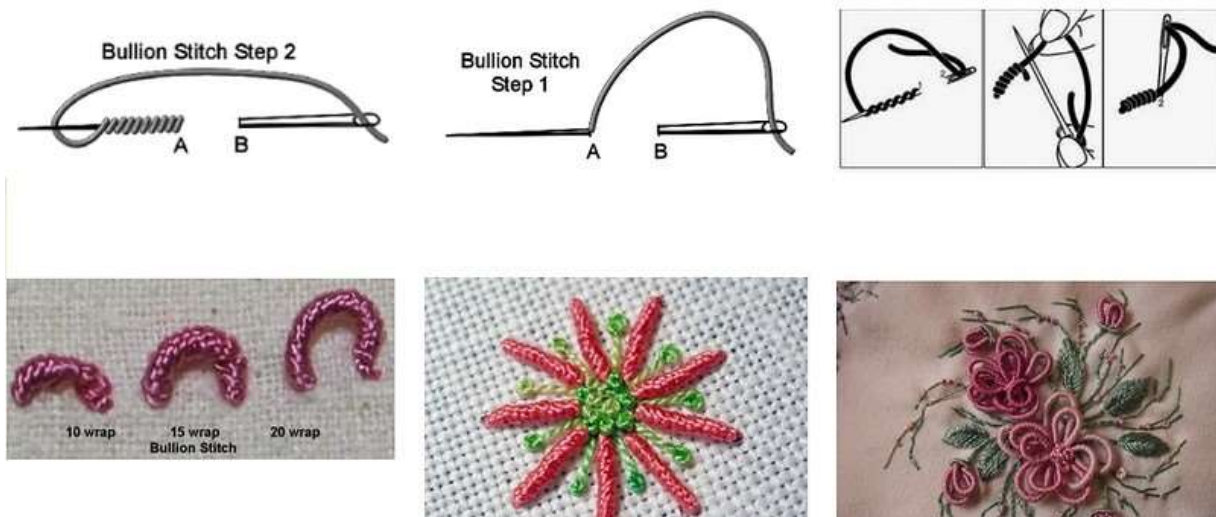
А ось ще один вид **плетеного шва**. Це вже майже мереживо яке схоже на плетиво рибальської сітки.

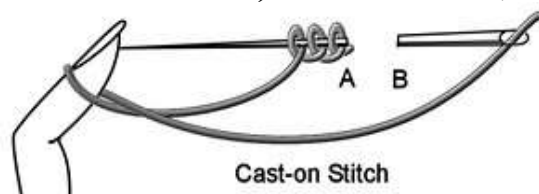
Leaf Stitch («вишивка листя»). Основний шов для вишивки листя. Схема вишивки листочка показана на малюнку, при цьому відстань від А до В дорівнює 1/3 довжини листа.

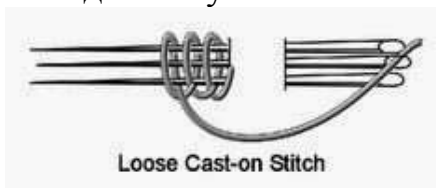
Bullion stitch («кручений або мереживний стібок»). Виконується як показано на малюнку. Якщо ви працюєте оригінальною ниткою з Z-образним плетінням, завжди виконуйте витки за годинниковою стрілкою (якщо з S-образним плетінням, то навпаки). Ширина «обмотки» на голці повинна дорівнювати (якщо шов буде лежати на тканині) або перевищувати (якщо шов буде підніматися над тканиною) відстань від А до В.

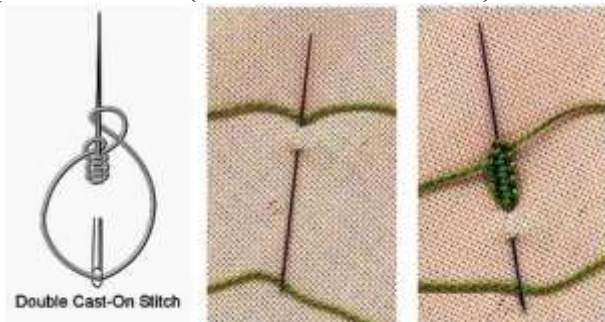
Cast-on stitch («складальний стібок»). Вишивається, як показано на малюнку.

Для того щоб домогтися повітряного (пухнастого) ефекту ("Loose cast-on stitch"), складальний стібок слід виконувати як показано на малюнку.

Для виконання «подвійного набірного стібка» вам знадобляться 2 нитки. Закріпити обидва кінці нитки одним вузлом. Повторіть ті ж кроки, що і для простого «набірного стібка», тільки набираючи обсяг, використовуйте по черзі, то праву, то ліву сторону нитки (дивіться малюнок).

2.4. АНГЛІЙСЬКА ВИШИВКА

Найдавніший зі збережених зразків англійської вишивки відноситься до 909 року. Йдеться про вишиту мантию Святого Губерта, яка була знайдена в його гробниці. Особливий розвиток мистецтво вишивання в Англії отримало при монастирях і абатствах в XI-XIV століттях. В основному, вишивали гладдю великі малюнки на одязі.

У XVI столітті відбувається зниження популярності вишивки на релігійну тематику. Причиною тому став розпуск монастирів королем Генріхом VIII (в 1534 році він порвав з католицькою церквою). Потреба в розшитому одязі для священнослужителів значно зменшилася. А ось попит на світську вишивку виріс: люди могли дозволити собі розкіш у відносно спокійні і багаті часи правління королеви Єлизавети I.

2.5. ЗОЛОТЕ ШИТТЯ

За часів правління королівської династії Тюдорів, в XV-XVI століттях в Англії активно розвивається золоте шиття, яким країна славилася ще в XIII столітті. Вважається, що на поширення даного мистецтва в західних країнах справила великий вплив візантійська вишивка. Вишукане англійське золоте шиття, що носило назву *Opus Anglicanum* (в перекладі з латинської мови - "англійська робота"), замовляли високопоставлені особи як в самій Англії, так і далеко за її межами.

За часів правління Тюдорів вишивка золотими і срібними нитками отримала особливу популярність у англійців завдяки зведенню нових палаців, які потребували великої кількості вишитої тканини для внутрішнього оздоблення - прикраси трону, ліжок, вікон, стін. Розшиті покривала, подушки, штори, пологи, настінні драпіровки - все це надавало атмосферу розкоші і затишку. Вишивка виконувалася професійними вишивальницями. Були створені цілі цехи майстринь, у яких можна було замовити вишиті вироби. Вважається, що малюнки вишивок в ті часи брались із старовинних рукописів з мініатюрами.

В наш час у всьому світі є популярною вишивка канітеллю або золотом.

Канітель – це тонка металізована нитка, золотистого або срібного кольору. Найчастіше така вишивка використовується при створенні церковного одягу, ікон, святкового жіночого одягу. Вишивка золотом вважається найбільш трудомісткою, з за сильного скручування ниток.

2.6. ВИШИВКА БЛЕКВОРК

З часів правління Генріха VIII в Англії при декоруванні одягу (як жіночого, так і чоловічого) і предметів побуту широко використовувалася вишивка блекворк, або "чорна вишивка". Ця техніка була привезена з Іспанії на початку XVI століття першою дружиною англійського короля Катериною Арагонською. Вишивка блекворк виконується чорними шовковими нитками по білому полотну - звідси і назва. В основі вишивки - шов "Гольбейн" (подвійний шов "вперед голку").

Шов Гольбейна зазвичай виконується на певну кількість ниток в тканині, які можна перерахувати, щоб забезпечити ідеальну рівномірність, і обробляється в два етапи. По-перше, ряд рівномірно розташованих стібків виконують вздовж лінії, яку необхідно покрити нитками. Потім зворотний шлях вишивання завершується, заповнюючи проміжки між стібками, зробленими попередньо в тіж самі проколи в тканині.

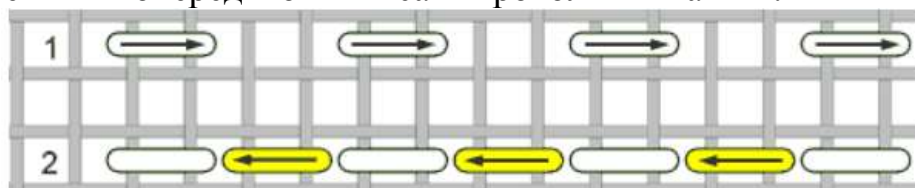

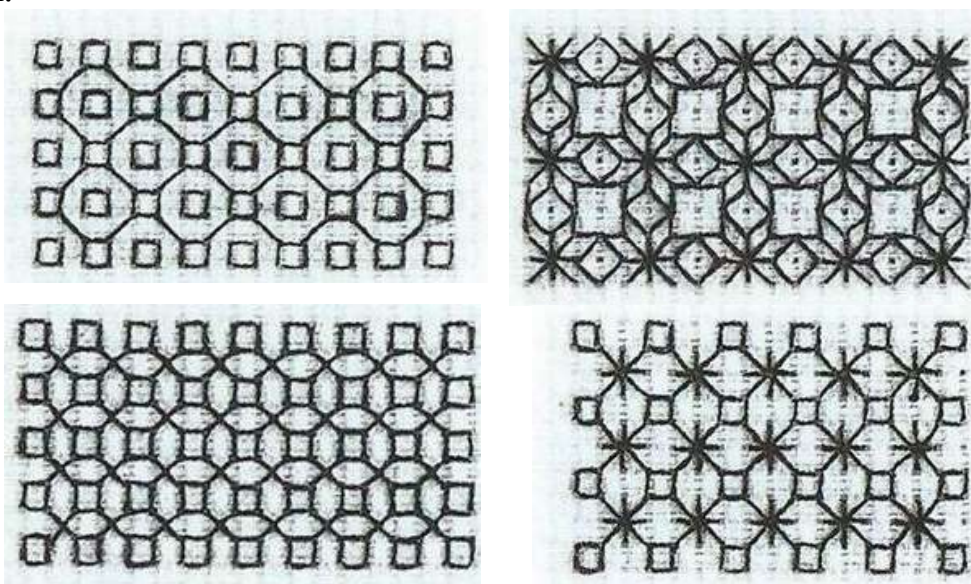
Схема робочого стібка Гольбейна

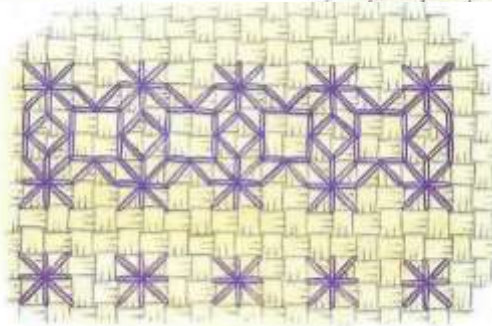
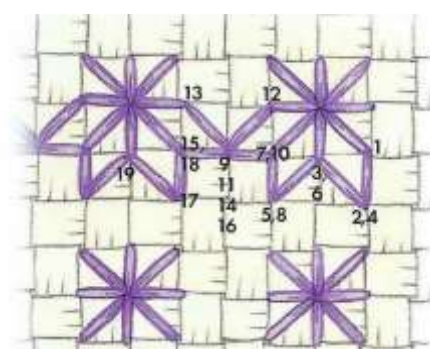
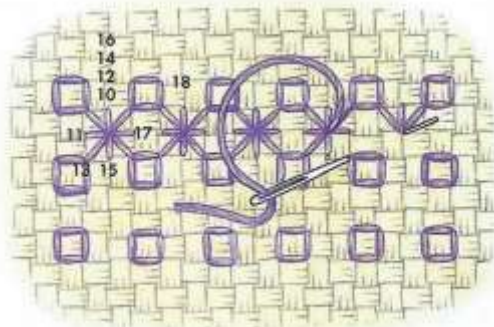
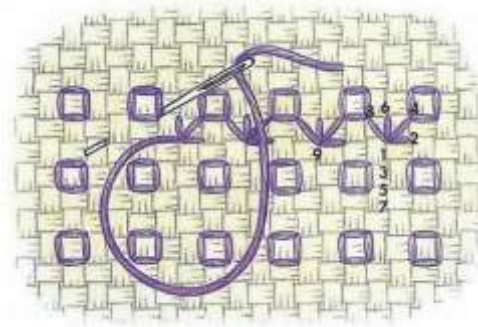
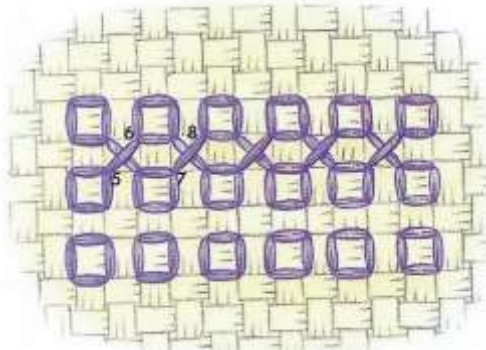
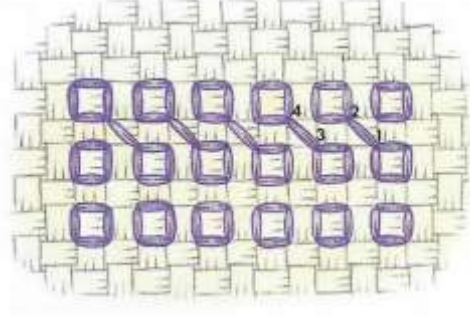
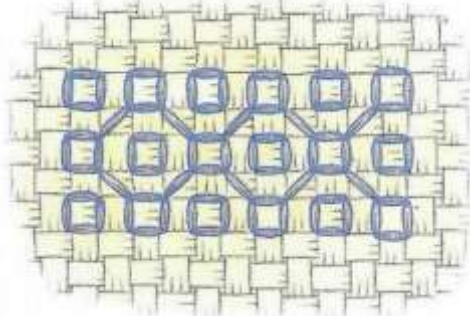
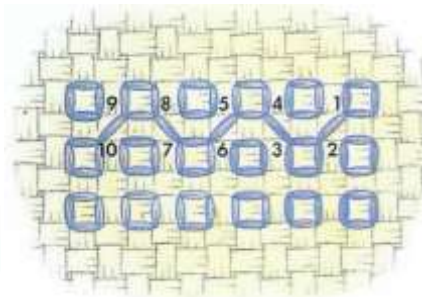
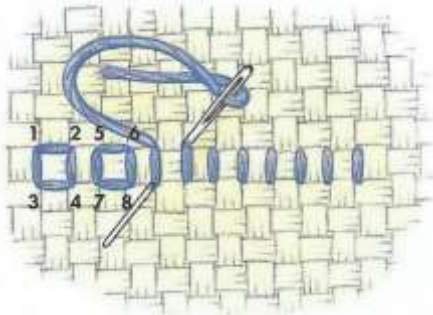
Спочатку цієї вишивкою, яка була з геометричних візерунків, прикрашали частини одягу (найчастіше - рукава) і предмети інтер'єру (подушки, гобелени, чохла для меблів). Вишивали переважно натуральним шовком на канві рівномірного переплетення або льоні.

Зараз стародавні традиції відроджуються, правда, зазнають деяких змін. Так, в сучасній чорно-білій вишивці використовують вже не тільки шов «Гольбейн», а й декоративні шви, і хрестик. Крім того, коло додатків вишивки розширився: тепер візерунки використовують і для прикраси одягу, і як самостійні картини. У техніці чорно-білої вишивки зараз присутні не тільки геометричні та рослинні орнаменти, а й взагалі будь-які сюжети. Нерідко в вишивку додають металізовані нитки золотого або срібного кольорів, або якийсь інший колір (найчастіше - червоний), для посилення деталей і більшої яскравості картини.

Основна перевага – вишивка виглядає однаково з лицьового і з виворітного боку. Рельєфність малюнка досягається за рахунок застосування ниток різної товщини. За цими малюнками можна навчитися вишивці в техніці блекворк.

2.7. ІТАЛІЙСЬКА ВИШИВКА АССІЗІ

Одна з найдавніших різновидів вишивки, що поєднує хрестики і шов Гольбейн отримала свою назву від італійського містечка, де вона і з'явилася.

Техніка Ассізі - спосіб вишивання, при якому малюнок утворюється не від вишитих швів, а порожнього простору.

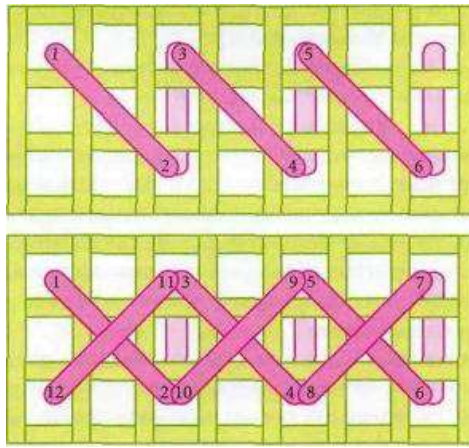
Техніка передбачає використання в роботі ниток одного кольору, при цьому рахунковими стібками (хрестиками звичайними або видовженими) зашивається не зображення, а фон.

Майже тисячу років майстрині виконують роботи в цій неймовірно стильною і вишуканою техніці, але і зараз вона часто зустрічається. Освоїти її легко, робота одним кольором теж прискорює процес, тому новачкам цілком можна радити братися за освоєння Ассізі і очікувати швидких успіхів.

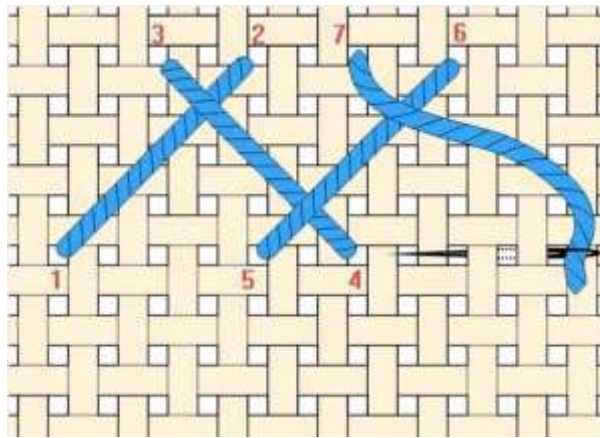

Стібки для вишивки асізі

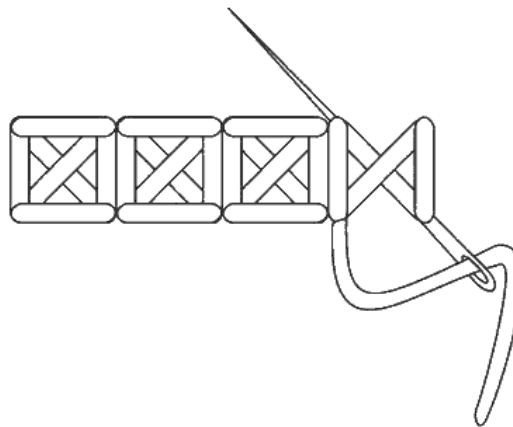
Хрестик (звичайний) - один з найпопулярніших стібків, які використовуються у вишивці. Їм може заповнюватися фон.

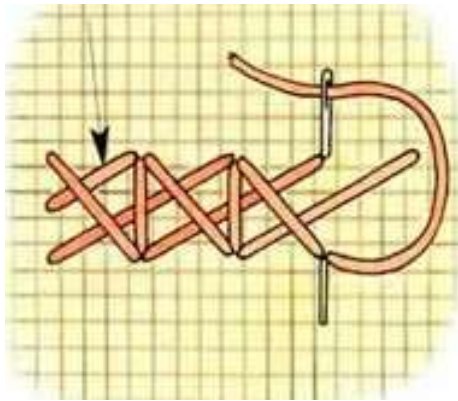
Довгобокий або подовжений хрестик - більш поширений шов для Ассізі, їм декорують края вироби.

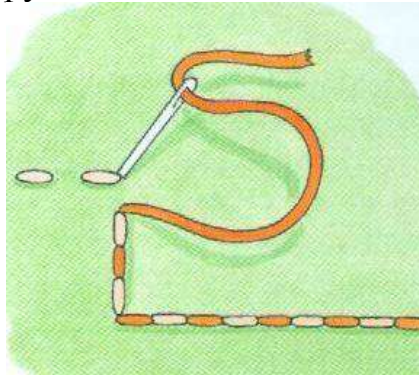
Італійський (подвійний хрест) - хрест, який виконується з'єднанням хрестика і прямих ліній

Чорногорський хрест - дуже нагадує італійський, відмінність в тому, що зверху і знизу в цьому шві немає прямих ліній. Візерунок цієї вишивки трохи схожий на вертикально розташованого метелика.

Гольбейн - це шов дуже поширений в європейських країнах. Технологія шва полягає в тому, щоб прокласти строчку швом «вперед голка», а потім тим же самим швом заповнити прогалини. За допомогою шва Гольбейн виходять візерунки які нагадують мереживо, саме тому в техніці Ассізі він використовувався для декорування.

Матеріали. Як і для будь-якої іншої вишивки, в Ассізі необхідними матеріалами використовують канву, нитки і голки. Зручною для цієї техніки буде тканина блочного переплетення, де добре проглядаються маленькі квадратики, за якими зручно звірятися зі схемою вишивки (наприклад, класична Аїда).

Правила виконання:

- Спочатку потрібно заповнити фон, а потім вже обробити краї малюнка.
- Кольори повинні підбиратися контрастні, інакше зображення і фон просто-напросто зіллються.
- Невеликі просвіти при заповненні фону вишивки мають місце, не бійтеся використовувати більш розмашисті стібки.

2.8. ВИШИВКА BERLIN WOOLWORK

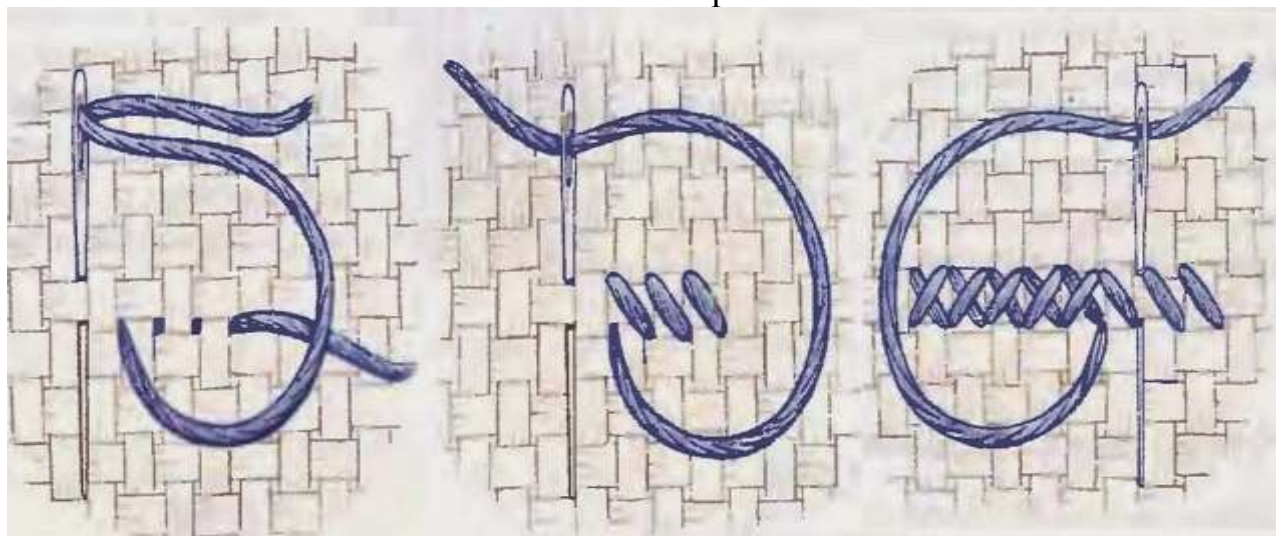
Вікторіанська вишивка в стилі Berlin Woolwork (Берлінська вишивка вовняним гарусом, берлінське шиття, берлінська шерсть) – вид вишивки шерстю на канві, сітці чи полотні, яка з'явилася на початку 19-го століття в місті Берлін (Німеччина), де в 1804 році на папері в дрібну клітку (приблизно двісті квадратиків у дюймі) була надрукована перша чорно-біла схема для вишивки, а потім стали продавати перші «вишивальні комплекти», що складаються з кольорових схем (розфарбовувалися вручну гуашшю або аквареллю) і вовняних ниток потрібного кольору і кількості. Невигадливість популярних сюжетів - пасторальні, релігійні або інші жанрові сцени; пейзажі; з тваринами (особливо собаки, кішки, екзотичні папуги) і квіти, зібрані в букети, гірлянди або вінки; яскраві соковиті тони в «німецькому смаку», доступність і універсальність розкреслених по квадратикам схем з позначенням квітів, а також вільне використання різних швів і декоративних прийомів «для акцентування квіткових і мальовничих візерунків» швидко зробили Berlin Woolwork однією з найпопулярніших вишивок у світі. У період з 1810 по 1849 рік було надруковано понад 14 000 різних конструкцій, які поступово витіснили всі інші малюнки для вишивання не тільки у себе на батьківщині - в Німеччині, але також у Великобританії і США. Піку своєї популярності ця вишивка досягла в період з 1830 по 1880 роки. По-перше, в 30-е роки XIX століття був винайдений новий спосіб фарбування вовни, який дозволив проводити зносостійкі і м'які вовняні нитки більш широкої колірної палітри (з'явилися такі

кольори, як яскраво-рожевий, малиновий, лимонний, колір фуксії і ін). Вишиті такими нитками подушки, сумочки, bell-pull(сонетка), камінні екрани, туфельки, гаманці або чохли для меблів були міцні і довговічні, а тому дуже популярні особливо в сім'ях середнього достатку. По-друге, у 40-50 роки XIX століття тільки в Берліні схеми для вишивання друкували більше 20-ти видавництв, найвідомішими з яких були видавництва А. Philipson і LW Wittich. В період з 1850 по 1870 роки німецькі видавці почали скорочувати обсяги випуску нових схем, але на популярність Berlin Woolwork це поки ніяк не вплинуло, т. к. схеми постійно друкувалися в спеціалізованих журналах для жінок. Наприклад, в англійском The Englishwoman's Domestic Magazine. Поступово Берлінська вишивка стала, практично синонімом гобеленового шиття, яке довгі роки залишатися одним з найбільш затребуваних серед рукодільниць різного віку і станів. Особливо популярним Berlin Woolwork стало в вікторіанській Англії в період з 1850 по 1880 роки, коли за цією вишивкою коротали час як простолюдинки, так і сама Королева Вікторія. В цей час Берлінська вишивка збагатилася англійською винаходом під назвою **оксамитовий стібок** (velvetstitch). Але, як відомо, мода – штука мінлива. І на початку 1880 років схеми Berlin Woolwork стали поступово застарівати, не вписуватися у нову концепцію декору, запропоновану «Рухом мистецтв і ремесел» (Arts and Crafts movement) на чолі з Уільямом Моррісом (William Morris). До початку XX ст ера розквіту Berlin Woolwork остаточно завершилася, але, на щастя, вітер знову змінився. Не пройшло й сотні років, як Берлінське шиття знову стало популярним, тільки тепер вже в якості вишивки в стилі «ретро».

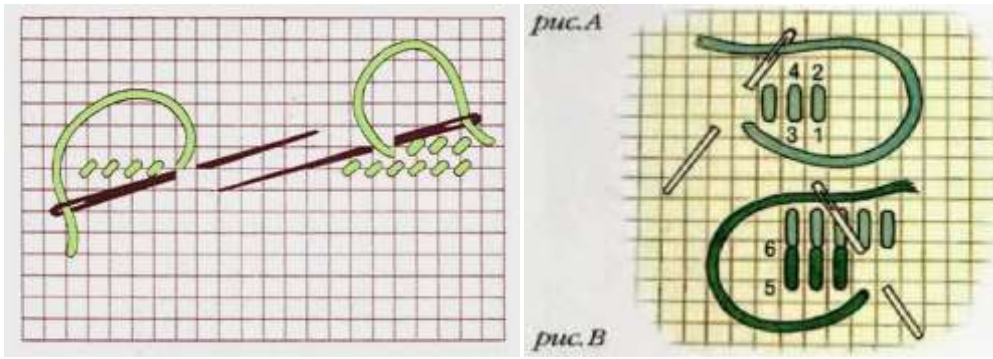
Оксамитовий шов (Velvet stitch) Стібок був винайдений в вікторіанській Англії у другій половині XIX століття, як декоративне доповнення до вишивки Berlin Woolwork.

Основні стібки: лічильний хрест, гобеленовий шов, левиофан, оксамитовий шов.

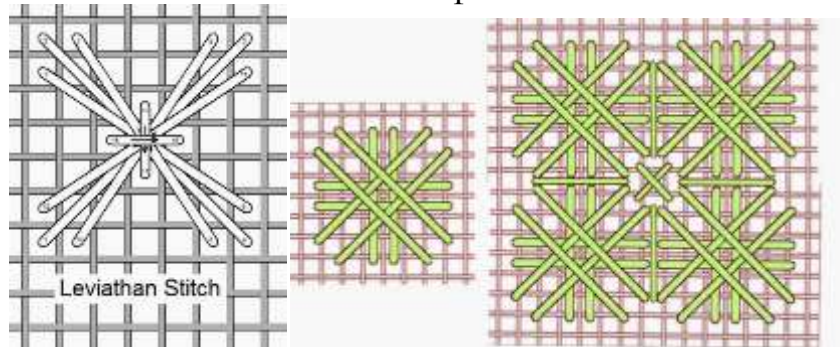
Лічильний хрест

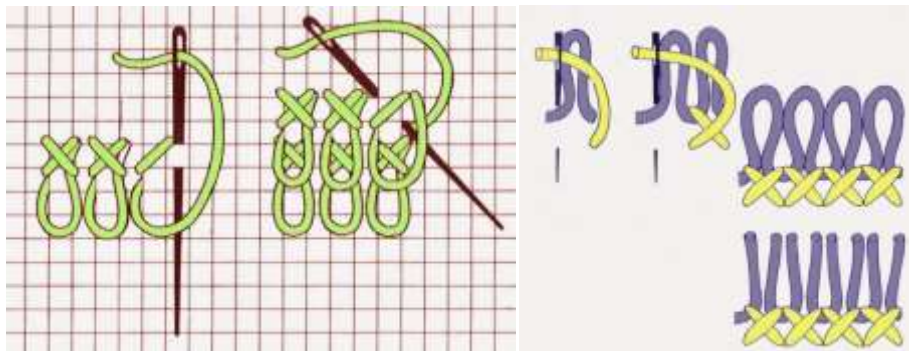
Гобеленовий стібок

Левиофан

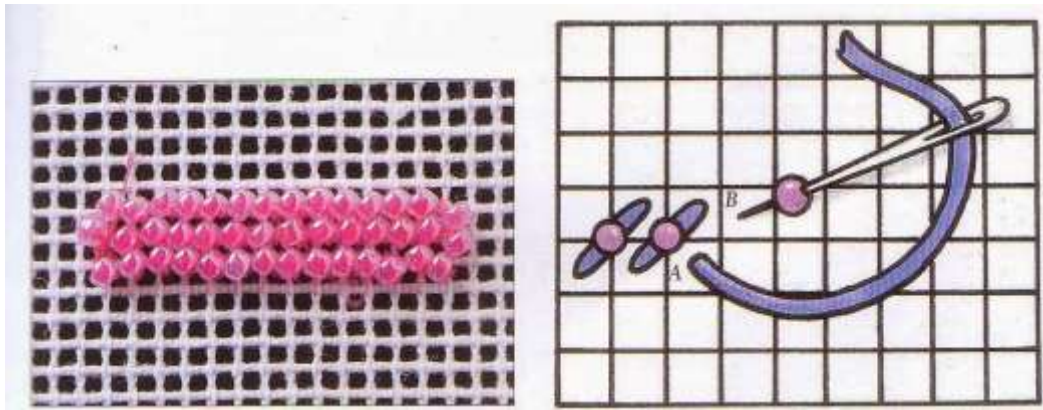
Оксамитовий стібок

В якості ниток можна використовуватися не тільки вовну, а також і вовну у поєднанні з шовком.

Допускається декор бісером або стразами.

2.9. ЯКОБІНСЬКА ВИШИВКА – РІЗНОВИД ВИШИВКИ КРЮІЛ (CREWEL)

Крюіл (crewel) - це вишивка, яка вишивається вовняними нитками і містить багато різних стібків і швів. Її історія бере свій початок в XVII столітті. Як окремий напрямок вишивки "крюіл" сформувалася саме в цей час, в Англії.

Безпосередньо яacobінська вишивка з'явилася в тому ж столітті, в період правління короля Якова I. Виникнення візерунків і малюнків, характерних для цієї вишивки, відбулося завдяки ввезення в той час в Англію індійських тканин.

Особливий стиль зображення рослинних мотивів і є відмінною рисою яacobінської вишивки. Якоїсь певної техніки виконання особливих швів і стібків, властивих тільки цій вишивці не існує. У яacobінській вишивці використовуються шви з різних видів вишивки, завдяки комбінуванню яких створюється ефект об'ємності. Найбільш поширені звичайні гладьові довгі і короткі стібки.

Однією з особливостей яacobінської вишивки є використання для заповнення просторів так званих накладних решіток. Їх розміщують як поверх гладі, так і тканини, вільної від стібків.

Відрізняє вишивку і використання різноманітної кольорової палітри. Часто традиційні шви переплітаються або обвиваються нитками більш насичених або інших відтінків.

Якобінська вишивка може застосовуватися будь-де, тут все залежить від фантазії майстра. Найпоширеніші варіанти - це предмети інтер'єру, і в першу чергу, картини в рамах, настінні полотна. Також багато варіантів прикладного використання: це наволочки, підковдри, покривала, скатертини, штори і балдахіни для ліжок. Панелями з вишивкою можна прикрасити шафи і спинки ліжок, скриньки, рамки для фотографій і дзеркал. Зустрічаються навіть дивани та крісла, розшиті якобінськими візерунками, а колись дуже модною був і одяг з вишивкою в такому стилі. У наше століття інформаційних технологій подібні візерунки можна побачити на чохлах для телефонів і Айпад.

Традиційно якобінська вишивка виконувалася на бавовняній або лляній тканині, проте, як пише Хейзел Бломкамп в своїй книзі про якобінську вишивку, "слід користувати всі доступні різноманітні тканини, нитки і бісер, щоб відроджувати та оновлювати прийоми, давати волю своїй фантазії, діяти вільно, дотримуючись лише загального напрямку, характерного для вишивання шерстю".

Вишивають в якобінському стилі і на рогожці, і на шовку, і на бавовняній тканині, і на мусліні, і на льоні. Вибір тканини залежить від подальшого оформлення та використання вишивки, головне - щоб тканина змогла "утримати" важкі візерунки. Якщо нею буде прикрашена робота для постійного користування, то необхідна більш щільна тканина, ніж для білизни або вишитих картин.

Вовняні і лляні нитки - це своєрідний канон в яacobінській вишивці, однак зараз широко використовують і бавовняне муліне, також існує безліч дизайнів із застосуванням металізованих ниток, бісеру та стеклярусу самих різних відтінків. Марки краще вибирати найякісніші, які ви можете собі дозволити, особливо якщо обладнання було розроблене для постійного користування і його доведеться часто прати. Кольори ниток повинні бути стійкими, а самі нитки міцними. По суті, яacobінська вишивка робить лише стиль зображення, тому ніяких обмежень у виборі матеріалів не може бути, а самі вигадливі візерунки і поєднання різноманітних стібків відкривають воістину безмежні можливості для фантазії та творчості в цьому виді рукоділля.

Вибір матеріалів залежить від конкретного дизайну і особистих переваг. Із тканини можна порекомендувати мусліні. З ниток - бавовняні найпростіше і найдоступніші. Але для початківців потрібно почати з готового набору, де матеріали передбачені і вкладені виробником. Тому що при самостійній вишивці та підборі матеріалів, наприклад, при вишивці по книзі, початківцю доведеться зіткнутися ще з таким моментом, як переведення малюнка на тканину, і тут виникають складнощі з розрахунком ниток на потрібний формат, з тим, яким маркером для тканини користуватися, щоб він відіправся і не забруднив нитки, та й сам спосіб переведення не такий простий: потрібно якомсь закріпити тканину, щоб малюнок просвічувався і можна було обводити по лініях - в загальному, ціла система.

На жаль, у вітчизняних виробників наборів з дизайнами яacobінської вишивки немає, хоча увагу цьому стилю стали приділяти багато вільні дизайнери, що створюють схеми для вишивання. Що стосується зарубіжних виробників, багато дизайнів цієї вишивки випущено у JCA з ім'ям дизайнера Elsa Williams. Набори з дизайнами яacobінської вишивки є і у Хейзел Бломкамп. Взагалі ж то, з чого можна почати, щоб підготуватися до яacobінської вишивки, - це звичайний набір для вишивання гладдю.

2.10. ВИШИВКА СИНЕЛЬЮ

Цей вид рукоділля зародився в 18 столітті, з його допомогою декорували дорогі тканини для меблів і оббивки стін. Для вишивки використовуються особливі шнури, які мають бархатисту поверхню - синель. З французької назва перекладається як «гусениця».

Синель на полотні закріплюють за допомогою тонких шовкових ниток, які за кольором збігаються зі шнуром. Прийоми такої вишивки різноманітні і мають на увазі плетіння шнуром через натягнуті на тканини нитки, які і будуть утримувати його на місці. Складністю є переважно те, що укласти шнур треба точно, а нитки при пришиванні не повинні бути заховані.

Використовується така техніка для створення декоративних подушок і панно з великими малюнками. Іноді в цьому стилі декорують верхній одяг з вовни або синтетики, що має схожий вигляд. Синелью також роблять бахрому на виробках.

2.11. ФЛОРЕНТІЙСЬКА ВИШИВКА ТЕХНІКОЮ БАРДЖЕЛЛО

Барджелло старовинна флорентійська вишивка. Застосовується для створення об'ємних барвистих візерунків і орнаментів. Барджелло легко сплутати з гладдю. Відрізняються вони тим, що барджелло має стібки, які вишиваються в одному напрямку і однакові за розміром. У цій техніці зазвичай створюються різні аксесуари, які застосовуються в інтер'єрі.

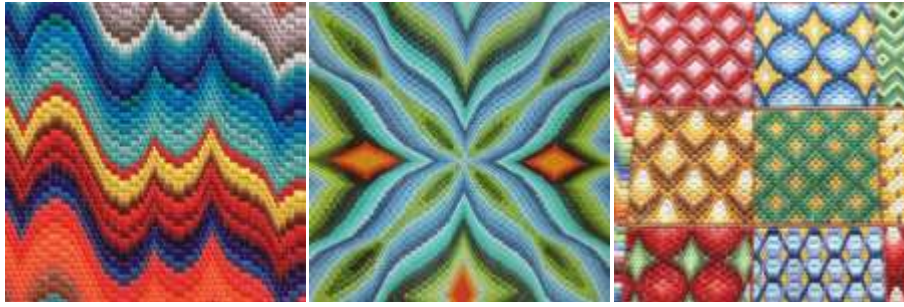

У вишивці Барджелло багатьох приваблює структурованість візерунків, а також швидкість виконання. Якщо використовувати товсті пухнасті нитки, можна за один день вишити невелику подушку. Вишивка Барджелло добре підходить для початківців: техніка дуже проста, і виконується на готовій канві з нанесеним візерунком.

Сама техніка дуже схожа на вишивку гладдю, так як стібок виконується горизонтально або вертикально. Змінюється тільки його довжина в залежності від малюнка.

Три способи виконання візерунків флорентійської вишивки:

- рядами;
- візерунками;
- квадратами, складеними з трикутників.

Малюнки у техніці Барджелло:

- Гострі піки.
- Дзеркальне зміщення, яке дає можливість вишивати ромби з гострими кутами.
- Арка - візерунок залежить від ступеня зміщення стібків або групи стібків відносно один одного.
- Полум'я.
- Луска - модернізований прийом візерунка «полум'я».
- Калейдоскоп, основа якого квадрат.

Починати краще з простих стібків, щоб навчитися бачити нитки основи, які є направляючими для візерунка.

Щоб не витратити даремно матеріали, почати практикувати схеми флорентійської вишивки можна з настінної картини в стилі кубізм, потім переходити до м'якої канви, яка підходить для побутових речей або одягу.

Вишивкою Барджелло можна прикрашати:

- сумочки, клатчі, гаманці;
- постіль - покривала, наволочки;
- одяг - окантовку горловини, низу виробу або рукава, шарфи, хустки.

Є і більш масштабні ідеї: Барджелло використовують для вишивки настінних панно, накидок для м'яких меблів. Ці роботи потребуватимуть часу, щоб зашити всю площу канви, але зовнішній вигляд виробу буде коштувати витрачених сил.

Для роботи необхідно приготувати ножиці, канву. Голка потрібна з затупленим вістрям, з широким вушком, щоб легше протягувати пухнасті нитки. Відразу необхідно купити нитковтягач.

Особливу увагу ниткам - вовняні або напіввовняні. Кольори вибираються в залежності від задумки. Для першої спроби не рекомендується купувати безліч забарвлень - можна заплутатися в візерунку або неправильно підібрати кількість. Починають зазвичай з ниток муліне, спектр кольорів у яких дуже різноманітний. Їх дуже зручно комбінувати, є меланжеві багатобарвні варіанти, які дають цікаві переходи.

Готові візерунки для вишивки Барджелло продаються в магазинах для рукоділля, але є один недолік: нанесення лінії найчастіше не збігаються з геометричними лініями, майстру доводиться орієнтуватися на око, щоб дотримуватися схеми вишивки. Рекомендується починати з маленької канви,

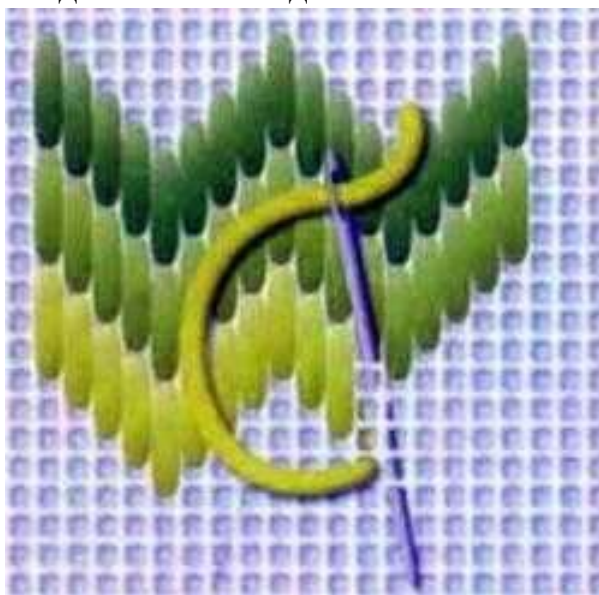
щоб можна було побачити, як саме відбувається зміщення, що з цим робити і як все закінчується.

М'яка бавовняна або лляна канва - більш складна для вишивки. Щоб не зтягувати візерунок, знадобляться п'яльця. Вони також потрібні для вишивання великих панно для зручності утримання тканини.

Для освоєння цієї техніки спочатку рекомендовано використовувати пластикову канву. Вона щільна, на ній легко регулювати натяг нитки, щоб вони не морщились, також цей матеріал не розтягується, не відкриває зазори на стиках квітів.. Картину на пластиці вставляють в рамку – вона не провисає і добре виглядає в інтер'єрі.

Рекомендується вишити кілька базових візерунків, щоб потім комбінувати їх і скласти творчі авторські малюнки. Найперший - плавні лінії зі зміщенням, виконані однаковими по довжині стібками.

Візерунок «Полум'я» виконується різними кольорами, причому можна намітити висоту піку, а потім заповнювати проміжки іншими відтінками. Вийде творчий орнамент, що не схожий з оригіналом, тому буде вдвічі приємніше.

Після творчих проб у флорентійській вишивці можна приступати до більш складного малюнку - коси. Складність його в тому, що потрібно правильно розрахувати розмір канви або купувати з запасом для даної схеми.

Візерунок являє собою вертикальні стібки по одному або кілька в групі. Мотиви дзеркально відображаються, тому канву доведеться перевертати і працювати в іншу сторону. Початківцям рекомендується малювати орієнтири, наприклад, верхні і нижні піки візерунка, а також відзначати середину малюнка вертикальними лініями. Не страшно, якщо спочатку робота буде йти повільно - так починають все. Поступово починають «бачити» візерунок і вишивати швидше.

Геометрично правильні різнокольорові форми - стільники - красиво виглядають, але створюють враження дуже складного малюнка. Насправді, якщо придивитися, все просто. Потрібно 6 відтінків ниток - три з них коричневі, 2 бежевих і білі. На схемі добре видно, як відбувається зміщення стібків. Легше буде, якщо вишити білі квадрати, а потім заповнити їх темними нитками.

Після освоєння техніки вишивки барджело можна приступати до вишивки виробів таких як подушка, покривало, сумка і т.дю

2.12. ЛЮНЕВІЛЬСЬКА ВИШИВКА

Люневільська вишивка зародилася ще чотири століття тому у Франції. Сьогодні люневільська вишивка - не рідкість на подіумах модних показів. Рукодільниці цієї країни придумали самі витончені і красиві види вишивки, але однією з найефектніших об'ємних технік є люневільська. Ця вишивка вишивається особливим крючком, а не голкою і з використанням декоративних матеріалів — металізованих аборзвичайних ниток, пайєток, бісеру і другого декора.

Головна особливість методики полягає в тому, що в процесі не пришиваються окремо намистини і пайєтки. Пришивається тільки нитка, на яку вони попередньо нанизуються.

В роботі задіяні одночасно обидві руки, для зручності ткану основу попередньо натягують на п'яльці або гобеленові рами. Вишивання виконується способом від котушки, нитку обрізають по завершенні вишивки, що дозволяє заощадити дорогий декор.

Техніка відрізняється від звичних методів, так як робота проводиться з виворітного боку полотна. Лицьову частину в процесі роботи можна побачити в тому випадку, якщо ткану основу, на якій виконується вишивка, прозора. Основний принцип техніки - тамбурна вишивка, в якій основний стебочний шов-ланцюжок зовні нагадує фактурну косичку.

Для зручності пристосування з крючковою голкою оснащено покажчиком, який дозволяє:

- оптимально визначити захоплення;
- здійснювати контроль утримання нитки;
- визначити розташування прорізу язичка.

Для люневільської вишивки, як правило, використовують шовк або батист

Для основи можна підібрати найрізноманітніші тканини, гладкі або фактурні, синтетичні або натуральні. Найбільш тонкою і вишуканою вийде мереживна картина на батистовій або шовковій основі. Для таких робіт застосовують просту техніку тамбурного шва, а для більш щільних і фактурних тканин, таких як оксамит, рекомендують використовувати бісерний візерунок.

Технологія вишивання із застосуванням люневільського гачка дозволяє створювати найрізноманітніші витвори рукоділля, з її допомогою легко заповнити великі площі тканин. Її часто застосовують для декорування одягу, аксесуарів, предметів декору, всіляких текстильних виробів, килимів, рушників, ексклюзивної постільної білизни.

Часто техніку використовують для створення колекцій вечірніх і весільних нарядів, аксесуарів від кутюр, так як метод дарує майстрині широкі можливості і високу швидкість роботи в порівнянні з іншими техніками.

Для роботи потрібно підготувати:

- Люневільський гачок.
- Пяльці або гобеленову рамку.
- Трафарети для візерунка.
- Текстильну основу будь-якої щільності.
- Декоративні матеріали (контрастні або металізовані нитки, паетки, бісер, стеклярус, стрази).

Підбір матеріалів - найбільш відповідальний етап, тому що від нього буде залежати якість і естетичність кінцевої роботи.

Нитки

Для люневільської вишивки використовуються тонкі і міцні нитки, особливо якщо в роботі використовується бісер або намистини.

- Fil Au Chinois – вошені, міцні, з глянцевою відблиском. Нитки виготовлені спеціально для ручної вишивки, в процесі роботи не скручуються в вузол. Товщина підбирається в залежності від особливостей малюнка і тканини, на якій виконується робота.
- Madeira – такі нитки бувають бавовняними або шовковими. Бавовняні складніше в роботі, так як вони по-особливому скручені і можуть закручуватися в вузлик. Шовкові не скручуються, плавно ковзають, зручні в роботі, але, на відміну від бавовняних, з їх допомогою складніше створювати фактурний візерунок.
- Adele – це якісна люрексова серія в зручних катушках для люневільської вишивки. Металізовані нитки представлені в різних відтінках - від

класичного золотого і срібного до яскравих кольорів фуксії смарагду, а також нитки-хамелеон, що змінюють колір.

Найважливішим критерієм, за яким вибирається нитка, є її якість міцності і здатність тримати вузлики. На думку рукодільниць, найбільш зручні в роботі віскозні нитки, так як вони більш міцні, ніж бавовняні і менше скручуються в вузлики.

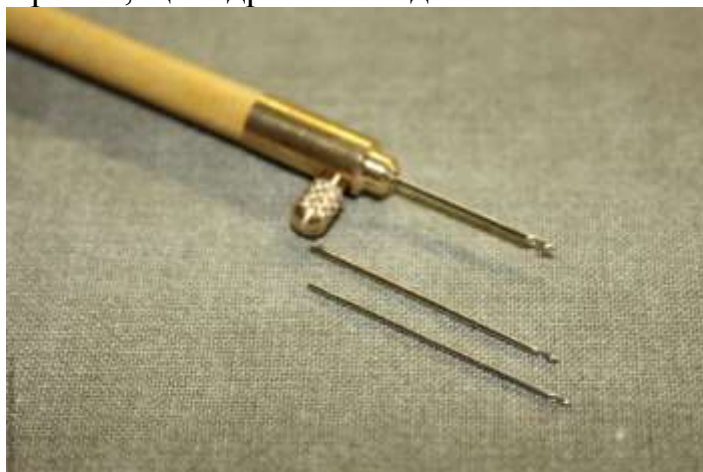
Особливістю люневільської техніки є ніжність і вишуканість візерунків, відсутність яскравих контрастів. Саме тому нитки рекомендується підбирати близько до тону тканини-основи або ж нейтральних делікатних відтінків.

Гачок

Люневільський гачок - спеціальне пристосування, що складається з 2 основних частин:

- гвинтової ручки;
- гачкової голки.

Завдяки гвинтовій ручці, пристосування зручно утримувати в руці в процесі роботи. На рукоятці розташований спеціальний покажчик, який допомагає визначити оптимальне захоплення і розташування. Гачкова голка відрізняється від стандартної характерною голівкою. Міні-конструкція циліндричної форми має невелике загострення, що відрізняє її від звичайного в'язального гачка.

Такий прилад дозволяє швидше і акуратніше проколювати тканину, чіпляти і утримувати нитку. Проріз на голівці дозволяє точно визначити, з якого боку необхідно підводити нитку. Голки для гачка можуть бути різних розмірів, їх можна змінювати в залежності від типу нитки і щільності тканини, на якій вони використовуються.

Ножиці

Особливістю люневільської техніки є використання нитки від катушки. Її між стібками і елементами візерунка не обрізають, закріплюючи лише в кінці роботи. Але в рукоділлі трапляються всякі ситуації і якісні ножиці повинні бути завжди під рукою. Для вишивки, використовуються ножиці мають ергономічну форму і тонкі леза.

Люневільська вишивка для початківців вимагає особливої уваги при виборі тканинної основи для роботи.

Рекомендується вибирати такі тканини для своїх перших виробів:

- креп - недорогий, напівпрозорий, який використовують для пошиття гардин;
- органзу поліестрову, але потрібно врахувати, що тканина відблискує при потраплянні світла;
- органзу шовкову - найбільш зручна в роботі, але дорога.

Найбільш красиві вишукані роботи виходять на італійській сітці «Люкс». Така тканина має середню жорсткість, не тягнеться, міцна, з дрібними дирочками.

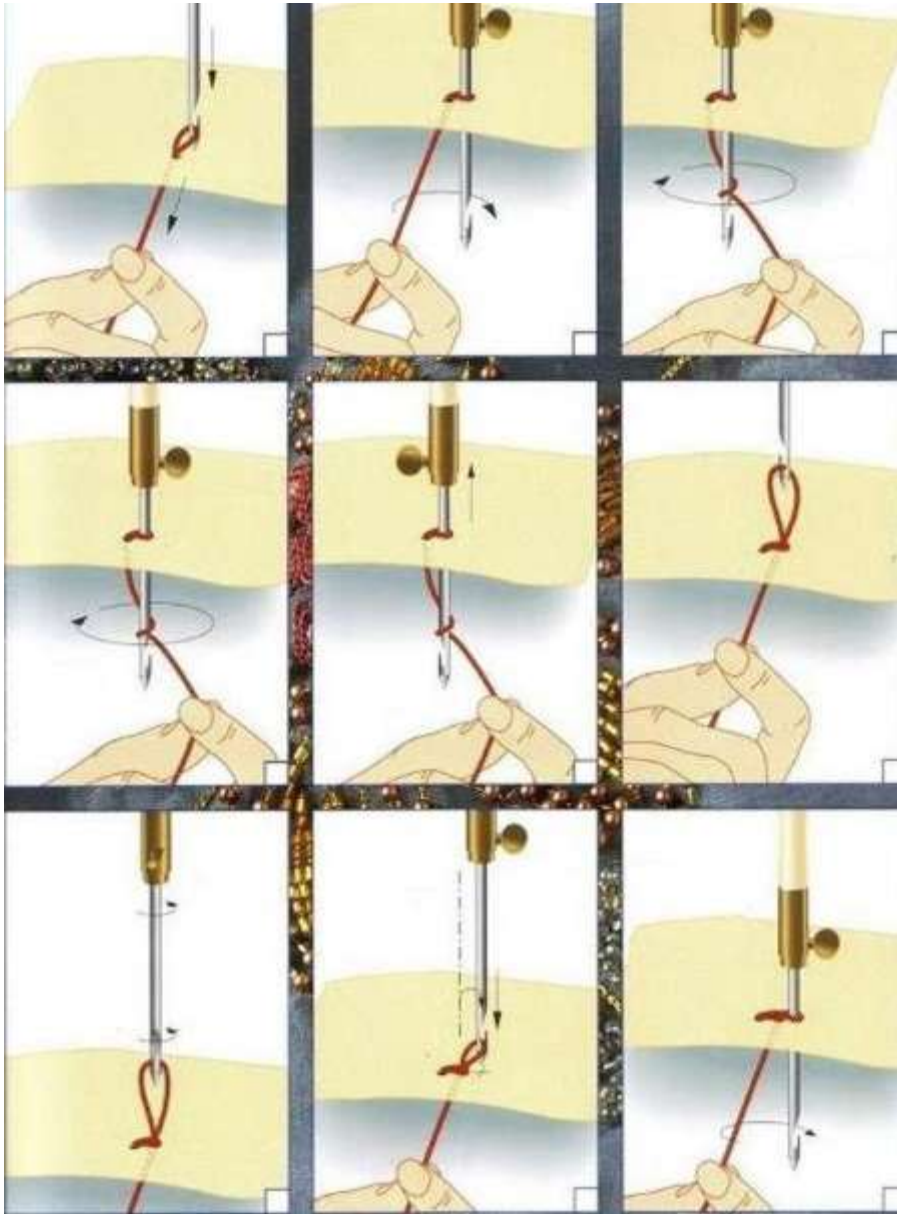
В цілому люневільська вишивка в питанні вибору тканини досить різноманітна, її виконують на:

- шовку;
- шифоні;
- батистових тканинах;
- мусліні;
- будь-яких видах вовни;
- бавовняних полотнах;
- оксамиті.

На більш щільних матеріалах яскраво і розкішно виглядає фактурний бісерний візерунок з металізованими нитками, декор з страз і намистин.

Техніка роботи

Люневільська вишивка для початківців - старовинна складна методика рукоділля, освоювати яку варто, почавши працювати з простою ниткою, без намистин або паєток.

Алгоритм виконання техніки наступний:

1. Ткану основу закріпити на гобеленової рамі (п'яльцах), в процесі обидві руки будуть задіяні.
2. Починається робота з того, що гачок з оптимальним розміром голки вводиться в тканину, проколюючи її. З лицьової частини необхідно підтягнути нитку до гачка, зав'язавши її в петлю. Новачкам можна просто зав'язати на вільному кінчику нитки вузлик.
3. Петля накидається на борідку гачка, щільно притягаючи її до себе. Після того як петля витягується, гачок повертається на 180 градусів.
4. Рухаючись по контуру малюнка, здійснюються проколи голкою, витримуючи невелику відстань між точками. Кожен раз нитка підводиться до гачка, підчіплює і витягується на виворіт.

5. Коли виконано кілька стібків, на тканій основі утворюється рівний ланцюг тамбурного шва з вивороту і рівна строчка з лицьового боку.

Основний момент техніки: необхідно після кожного проколу і протягування нитки повертати гачок на 180 градусів. Процес вишивання за допомогою люневільського гачка просувається в кілька разів швидше, ніж звичайною голкою.

Перш ніж приступити безпосередньо до вишивки, необхідно підготуватися до початку роботи.

Кілька порад з підготовки до люневільської вишивки:

- обрану тканину спочатку натягують на п'яльця або гобеленову рамку. Якщо в якості основ для створення візерунка використовується тонка або сітчаста тканина, рекомендується обшити клапоть по краях більш щільною тканиною. Це допоможе домогтися рівномірного натягу.
- Вподобаний візерунок або малюнок переноситься на тканину за допомогою маркера для тканини або копіювального паперу. Не варто переносити малюнок простим олівцем або ручкою, можна пошкодити тканину. Новачкам рекомендується скористатися готовими трафаретами, а багато досвідчених майстрині для перенесення малюнка використовують спосіб - припорошування.

- Щоб перевести малюнок на основу способом припорошування, необхідно взяти кальку, приклавши його до основи, обколоти гострою тонкою голкою, щоб на тканині і кальці залишилися помітні мікроотвори. Потім кальку і тканину поєднують, міцно закріплюють за допомогою шпильок, а зверху посипають спеціальним порошком.

Можна використовувати спеціальний склад, куплений у крамниці для творчості, а також використовувати підручні засоби - синьку, пасту з крейди і гасу. Просочившись крізь отвори, порошок утворює на основі контури візерунка. Після закінчення роботи при пранні такий порошок не залишає слідів.

Важливий момент при підготовці до вишивання - підбір ниток. Вони можуть бути тонкими або грубими і товстими, з глянцевою або матовою ефектом, металізовані або бавовняні. Вишукано і нарядно виглядає на тканині візерунок, створений з додаванням люрексної нитки.

Як декор на нитку в процесі вишивання можна нанизувати бісер і намистини різної форми і розміру, паетки, стрази та інші елементи. Багато залежить від

стилю вишивки, візерунка і виду тканиї основи. Після того, як підготовчий етап завершено, всі матеріали підготовлені, можна приступати до рукоділля.

2.13. ВИШИВКА БІСЕРОМ

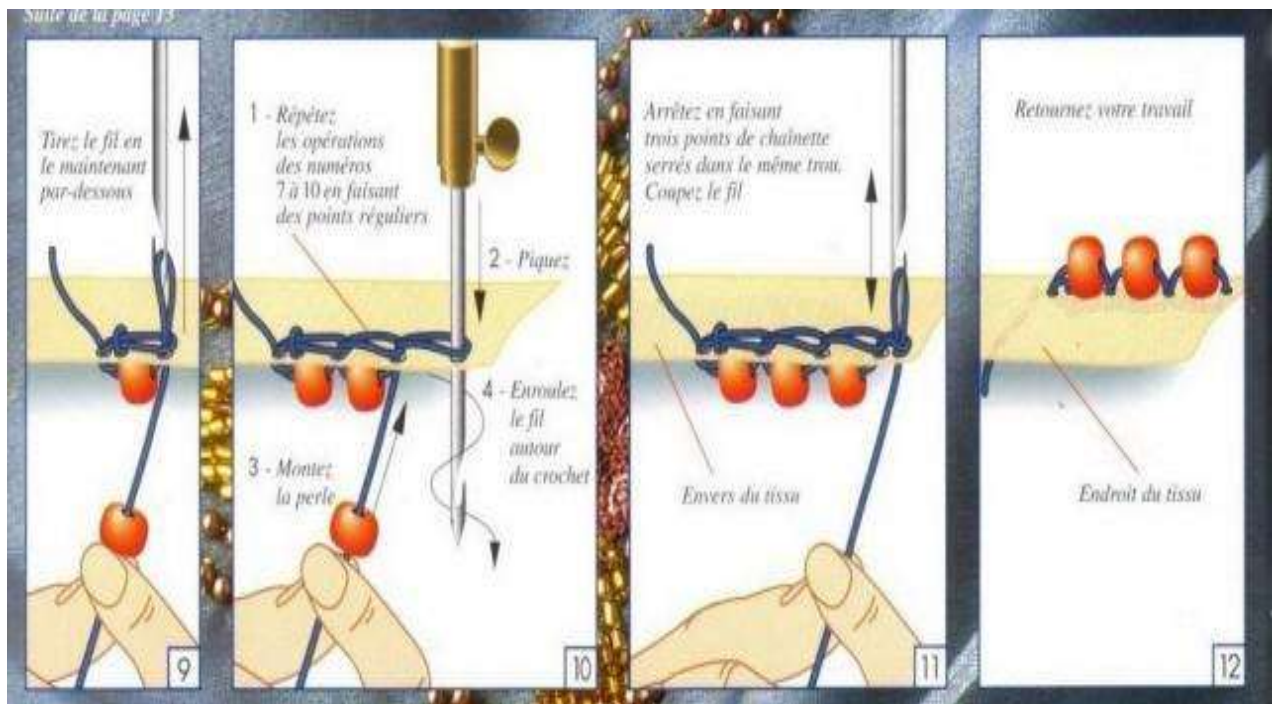
Люневільська вишивка для початківців і досвідчених рукодільниць із застосуванням бісеру, страз, пайеток - один із способів створення розкішних ексклюзивних візерунків на різних текстильних виробках. Такий вид рукоділля має перевагу - намистини пришиваються за лічені секунди без зайвих маніпуляцій.

Інструкція по люневільській вишивці із застосуванням декору:

- Щоб нитка не злазила, її можна закріпити, нанизавши кілька намистин. Після цього можна приступити до роботи з виворітного боку.
- В процесі вишивання нитка підчіплюється гачком, а потім повертається у вихідне положення. Далі тканина перевертається, щоб визначити розташування наступної петлі.
- Коли тканину перевертають, намистина посувається на нитку. Слідом за бісериною вводиться гачок, намистина обвивається ниткою, після чого інструмент повертається у вихідне положення.

- З виворітного боку утворюється 2 додаткові петлі. З них утворюється ланцюжок, для цього в другу петлю протягується перша поворотом гачки по колу.
- Аналогічні маніпуляції необхідно повторити до кінця ряду, поступово нанизуючи намистини і просмикуючи петлі. У підсумку з виворітного боку залишається візерунок з ланцюжка петель, а з лицьової - бісерний візерунок.

При виконанні вишивки бісером рекомендується підібрати міцні і тонкі нитки. Стібки необхідно виконувати на відстані, що дорівнює розміру намистини. Працюючи на делікатній тканинній основі важливо не допустити утворення дірок, затягувань або розривів.

Щоб не зіпсувати роботу, потрібно дотримуватися наступних рекомендацій:

- Маніпулювати гачком акуратно, вводячи і виводячи з кожним стібком, не висмикуючи сильно з тканини.
- Проколюючи основу, гачок тримати строго вниз борідкою.
- Накидаючи петлі, слід повертати гачок і витягувати його борідкою вгору, натискаючи інструментом в сторону гладкої сторони.

Дотримуючись простих порад, можна навчитися створювати найрізноманітніші вироби, прикрашаючи унікальними візерунками картини, текстильний декор, прикраси, аксесуари, предмети гардеробу.

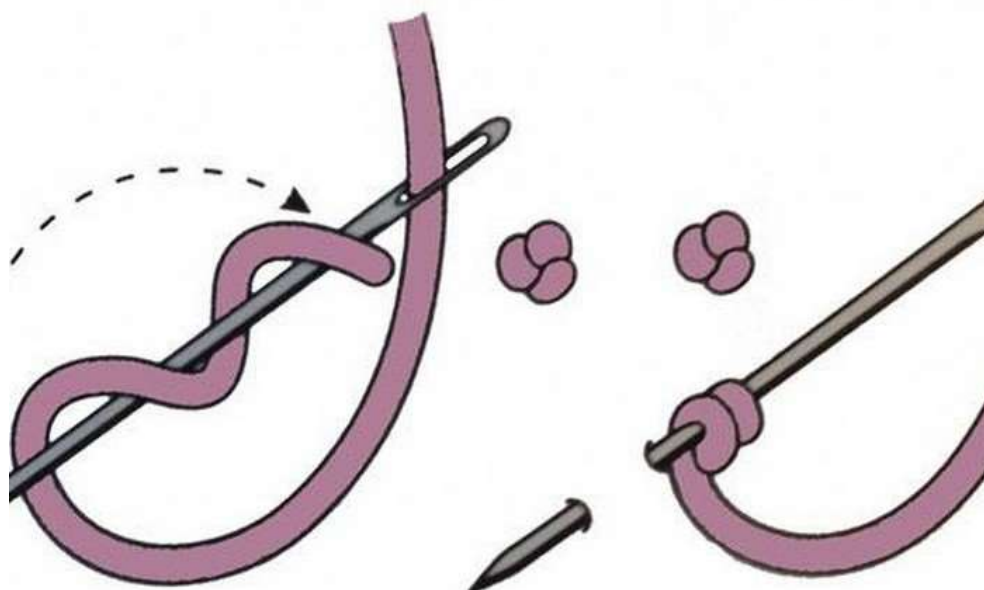
3. ОБ'ЄМНА ФРАНЦУЗЬКА ВИШИВКА

Варіацію вишивати вузликами придумали у Франції. Обсяг, колір, різноманітність варіантів радують око. Вузлики вишивають як нитками так і стрічками

Техніка виконання вузлика:

- Натягніть канву на п'яльці.
- Закріпити нитку з виворітного боку.
- Витягнути голку з ниткою або стрічкою.
- Взяти нитку в ліву руку, тричі оповити навколо голки.
- Голку вколоти, близько до того місця де вона входила в тканину.

4. ІНДІЙСЬКА ВИШИВКА

В ведичній літературі, що датується V ст до н.е. згадується індійська вишивка. У руїнах Мохенджо-Даро знайдені численні вишивки, як свідчення творчої активності людей які тут жили. На фресках Аджанти відображені люди в багато вишитому одязі.

Про фантастичні уміння індійських рукодільниць можна складати легенди. Особливий інтерес викликає національна індійська вишивка.

У деяких районах вся сім'я нареченої до сих пір вишиває весільну сукню і речі для її нового будинку. А також збереглася ще одна з древніх традицій. Відразу після народження дівчинки бабуся починає вишивати "багх" - весільну шаль, на виконання якої йдуть роки, так як вона повинна бути повністю покрита вишивкою.

У вишивках знайшла відображення вся складна історія Індії. Численні кочові племена, набіги кочівників і мусульманських завойовників привели до значних змін мистецтва і культури населення Індії. Особливістю Індії до сих пір залишається здатність приймати і асимілювати нові поняття і навички без втрати базових цінностей і фундаментальних основ. Це відноситься і до вишивки.

Існує не один різновид індійської вишивки. Ми опишемо найцікавіші і захоплюючі, види цього національного рукоділля.

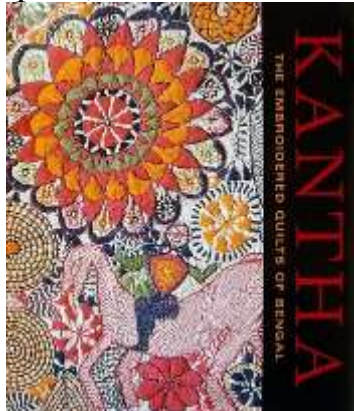
4.1. ВИШИВКА КАНТХО

Вироби з вишивкою - Кантхо відрізняються витонченістю і майстерністю. Майже вся поверхня Кантхо заповнюється дуже дрібним ручним стібком «вперед голкою», який ще називають «бігучим», а також і спеціальними швами.

Деякі традиційні стібки Кантхо нагадують шов зигзаг на швейній машині. Шви розташовуються в різному порядку: у вигляді решіток, прямих або хвилеподібних ліній, луна-контуром навколо основного малюнка і т.д. Поверхня при цьому приймає ніжно - рифлений вигляд.

Робота ця дуже трудомістка. Для виготовлення одного Накші Кантхо (ковдра) йшло від декількох місяців до декількох років кропіткої праці. Тому ці вироби високо цінувалися в родинах і передавалися з покоління в покоління.

Традиційно вишивка робилася на світлому або білому фоні. Мотиви для Кантхо різноманітні. Але основним центральним малюнком найчастіше була квітка - лотос. А обрамляли його візерунки, які зараз прийнято називати «пейслі», або «огірки». По периметру розташовувалися малюнки, що зображають різних тварин, дерева, листя або квіти.

Кантхо - наочна ода вмінню і ощадливості древніх індіанок.

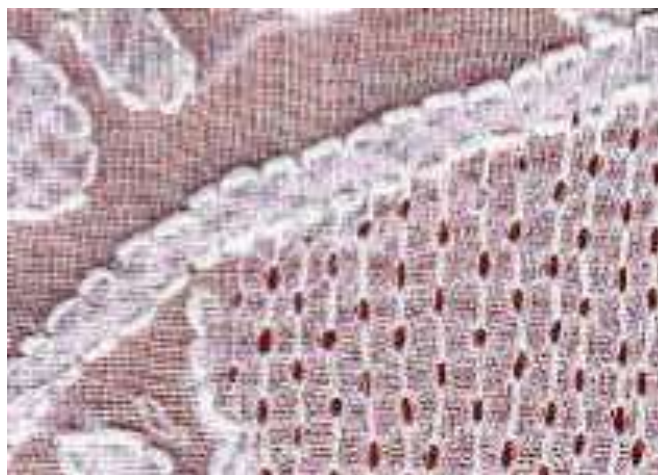
У виготовленні витончених вишитих накидок не останнє місце займало індійське плаття сарі ... Індіанки використовували тканину що стала старим нарядом, вишиваючи старими нитками, витягнутими з інших сарі. Секрет цих робіт, що відрізнялися особливою майстерністю в тому, що тканина, скріплена безліччю ниток, ставала міцною і довговічною, і радувала око потім ще довгий час.

Традиційно kantha ніколи не була призначена для продажу - вироби з цією вишивкою були зроблені або в якості подарунка, або для особистого користування.

4.2 ЖАЛІ (JALI)

Це техніка вишивки, схожа на мережку, однак нитки не висмикуються з тканини, і акуратно розвигаяються і закріплюються маленькими стібками петельним швом, таким чином виходить витончена сітка, або орнамент з отворів, що чимось нагадує мережку або хардангер.

4.3. ШИША

Шиша - вид індійської вишивки, що заслуговує на особливу увагу, оскільки сама по собі оригінальна і незвичайна. Родзинкою індійської вишивки "шиша" є невеликі частинки дзеркал, обшиті вишивкою, які блистять під сонячними променями. Дзеркала в вишивці почала використовувати дружина шаха Джахана. Але ще в давні часи ця техніка використовувалася бідняками, які за допомогою слюди домагалися того ж ефекту блиску тканини, що і багатії, чий одяг розшивався золотими і срібними нитками. Правда, єдиний мінус слюди - її крихкість і недовговічність

4.4. ЧІКАНКАРІ.

Грецький історик і мандрівник Мегасфен пише, що вишивка чінкарі прийшла із Східної Бенгалії, він згадує квіткову вишивку на тонкому мусліні в записках, які відносяться до III століття нашої ери.

Майстри вірять, що чіканкарі з'явилася за часів Пророка. Є повір'я, що в своїх мандрах один з пророків проходив через одне село і попросив води у селянина. В нагороду за запропоновану йому воду, він дарував мистецтво Чіканкарі бідному селянинові, щоб це мистецтво назавжди позбавило того голоду.

Як б не було походження цієї вишивки, складність її візерунка нагадує найтонше різьблення по мармуру

Сьогодні крім білого мусліну для чіканкарі використовуються інші тонкі тканини.

На тканині, вишитій чіканкарі, можуть красуватися лотос, жасмин, манго, троянди, або оригінально переплетені квіткові стебла.

Велике значення мають кольори вишивки. Синій і блакитний - кольори Крішні, одного з втілень бога Вішну. Одяг такого кольору жінки одягають для таємних зустрічей з коханими. Червоний - означає любов. І в Індії нареченій надягають весільне вбрання в червоних тонах, що символізує сімейну гармонію і щастя. Чим інтенсивніше колір, тим сильніше любов. Темно червоний і фіолетовий - уособлення вищої сили любові. Жовтий - колір манго, кукурудзи і гірчиці - означає плодючість. І звичайно білий - колір чистоти.

5. ВИШИВКА КИТАЮ

Китай - це країна, що має унікальну культуру, яка відрізняється від європейської, в ній поєднуються національні мотиви різних народів Сходу і багата тисячолітня історія країни. Вишивка - один з найважливіших елементів китайського фольклору, в цій країні вона є не просто частиною побутового

життя людини, а й справжнім мистецтвом. Починається історія китайської вишивки ще в Стародавньому Китаї близько однієї тисячі років до нашої ери, однак через те, що на Сході прийнято зберігати традиції, ми можемо бачити елементи давньої вишивки і в роботах сучасних рукодільниць.

Спочатку вишивка була прерогативою одних тільки багатіїв, нею прикрашали одяг придворної знаті і інтер'єри імператорських палаців.

Рукодільцям займалися навіть дружини імператорів, приділяючи цьому виду прикладної творчості особливу увагу. Однак згодом вишивка перейшла в побутове життя китайців, стаючи елементом фольклору - в неї привносились сюжети з народних легенд, міфів, казок. Свого розквіту китайська вишивка досягла в період правління династії Сун: активно удосконалювалися техніка вишивання, матеріали та інструменти, якими користувалися китайські умільці.

Спочатку створення вишивки доручалося переважно чоловікам, але з часом перейшло в більш вправні руки жінок. Минуло вже кілька тисячоліть, але цей вид прикладного мистецтва не тільки не був забутий, але став справжнім народним надбанням - до сих пір те, що під силу китайським майстриням, не змогла повторити жодна машина.

Вишивка це дуже кропітка і тривала праця, один підбір матеріалів може займати кілька годин, адже для того, щоб виходили такі реалістичні пейзажі, як у китайських майстринь, потрібно ретельно підбирати відтінки, товщину ниток. У Китаї цього мистецтва навчають з самого дитинства, і всі секрети даного майстерності передаються у спадок.

Однією з найпопулярніших і відомих у світі технік створення китайської вишивки є техніка «шовк по шовку».

Вишивання таким способом, дійсно вимагає особливої багаторічної підготовки. При створенні шовкових картин потрібно від 100 різних ниток і стібків, які розташовуються дуже щільно один до одного, створюючи ефект тривимірності. Найвищим рівнем майстерності вважається створення

двосторонніх картин, вишивка накладається на полотно відразу з двох сторін. Звичайно, твори, створені подібним чином, розміщуються в тонкій скляній рамці. Безумовно, сильна залежність китайської вишивки від регіону, в якому вона зроблена, теж є її особливістю. За таким принципом виділяють кілька шкіл китайської вишивки: сяньсуй, юесуй, шусуй, сусуй. У кожній школі є свої певні фарби, матеріали, мотиви, символи.

5.1. ШКОЛА «ЮЕ».

Це одна з найдавніших шкіл вишивання, вона ввібрала в себе безліч елементів китайського творчості, і її стиль є своєрідним результатом такого змішання. Однією з основних рис вишивки «Юе» є яскраві фарби, в основному яскраво-синій, золотий, зелений. Найчастішим сюжетом є зображення міфічних птахів, павичів з довгими хвостами, в зв'язку з цим в цій вишивці використовуються пір'я, які перетворюються в особливу нитку.

5.2. ШКОЛА «СЯН» (СЯНСУЙ).

Назва даної школи походить від річки «Сян», яка протікає в місці, де сформувався цей стиль. Основні особливості даної вишивки: велике зображення предмета, зазвичай тварин (левів, тигрів, птахів), відсутність вивороту, так як вишивка наноситься відразу з обох сторін. На зовнішній вигляд вишивки «Сян» також вплинуло мистецтво каліграфії, яке широко використовується в Китаї. У виробках, створених за допомогою даної техніки, присутні яскраві акценти - це досягається застосуванням більш помітних стібків, а не помітних фарб. Цей спосіб використовується в основному в прикрасі одягу.

5.3. ШКОЛА «ШУ».

Ця школа знаменита своєю технікою зміни щільності нитки: цей прийом дозволяє надати зображенню об'єму. Товщина нитки в даному виді вишивки може бути різноманітною, все залежить від того, що задумала рукодільниця. Кольори в вишивці «Шу» приглушені - відповідають натуральним. Основним сюжетом є знову ж природні мотиви, в тому числі панди, яких багато в цьому регіоні.

5.4. ШКОЛА «СУ»

Свою назву школа «Су» бере з назви міста Сучжоу, в якому вона з'явилася. Вишивка даної школи є найбільш відомою у всьому світі. Все завдяки неймовірної тонкості, витонченості, з якою виконані роботи в даному стилі.

Вироби із застосуванням техніки «Су» високо цінувалися при дворі імператора за особливий елегантний дизайн, а так само рівень опрацювання малюнка.

Стібки на вишивці практично неможливо розрізнити через плавні колірні переходи і високу щільність малюнка. Основним мотивом вишивки є природа, особливо дерева і квіти. На картинах в стилі вишивки «Су» вони виглядають вражаюче реалістично.

5.5. КИТАЙСЬКИЙ СТИЛЬ – ШИНУАЗРІ.

На сьогодні однією з головних тенденцій в сучасній моді є етнічна тема. Унікальність національного костюма може надихнути на абсолютно незвичайні дизайнерські рішення.

Китайський стиль вже кілька сезонів є одним з найбільш використовуваних в сучасній моді, захоплення всім східним, китайським навіть отримало свою назву - «шинуазрі».

Шинуазрі - це стилізація елементів середньовічної китайської культури в європейській архітектурі, дизайні. Запозичення відбувається і в моді.

Модельєри повторюють крій традиційних китайських сорочок, костюмів, суконь і, звичайно, техніку вишивки, яка є національною гордістю Сходу.

Дуже часто китайська вишивка використовується для прикраси європейської одягу, роблячи її витонченими.. Іноді сюжети вишивки трансформуються уявою дизайнерів в більш європеїзовану форму без міфічних тварин, ієрогліфів, зате залишається зображення рослин в китайському стилі: сакура, бамбук, магнолія, персикове дерево, - все це можна зустріти на нарядах сучасних модниць.

6. ГОБЕЛЕНОВА ВИШИВКА

Ця вишивка з лицьового боку нагадує полукрест. Але відрізняється гобеленовий шов від напівхреста тим, що стібки з лицьового і виворітного боку розташовуються в одному строго визначеному напрямку.

Гобеленовий шов використовується для створення панно, картин, елементів одягу і килимів. Гобеленова вишивка виходить рівною і рельєфною, виглядає багато і оригінально.

7. ІЗОГРАФІКА

Ізографіка інакше, ізонитка або нитяна графіка це вишивка по картону. Це вишивка малюнка на щільній основі. Вперше такий вид вишивки з'явився в Англії. Створення таким способом виробів часто використовується для дитячої творчості.

8. ВИШИВКА ШОВКОМ

Цей вид вишивки є одним з видів гладі, яка прийшла до нас з Китаю. За основу береться шовкова тканина і вишивається шовковими нитками, які мають підвищену міцність, блиск і дуже яскраві за відтінками. Вишиті шовком картини (гобелени) поєднують в собі традиційну вишивку і живопис, десятки років зберігають свій первозданний вигляд.

Основні сюжети можна розділити на дві групи. Перша - це квіти, тварини і птахи, обплетені стеблами рослин. Друга - портрети та біблійні сюжети.

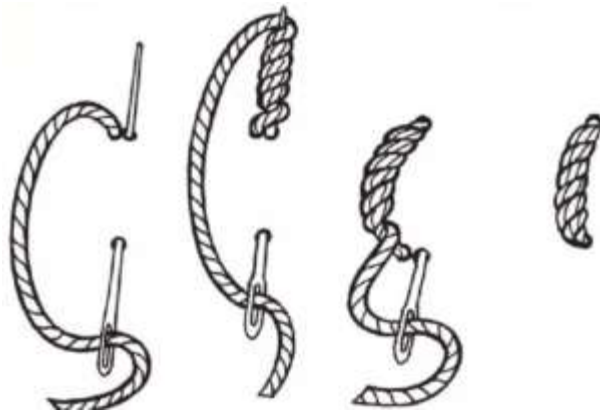

9. ВИШИВКА РОКОКО

Вишивка в стилі рококо використовується на різних тканинах, в тому числі підходить для прикраси в'язаних виробів. На перший погляд зробити об'ємні візерунки складно, але знаючи деякі секрети, можна швидко навчитися вишивати в цій техніці.

Особливістю техніки рококо є шов, який виконується за допомогою витків на голці. Вони дають об'єм. Для даного виду вишивки підходять нитки і стрічки. Голку потрібно підбирати ретельно. Потовщення в районі вушка не дасть утворитися рівному шву, тому для тонких ниток краще брати бісерну голку, яка не має потовщень. Якщо вишивати вовняними нитками або муліне в кілька додань, підійде будь-яка голка.

Найкраще рококо підходить для вишивки рослинних мотивів - махрових квітів, пелюсток, - так як стібки виходять об'ємними і закругленими, що неактуально для орнаменту з його чіткими малюнками .

Техніка виконання швів. У техніці рококо використовується кілька стібків, які по-різному виглядають на картині: петлі, спіралі, стібки і вузлики.

Стібок.

1. Намітити на тканини дві точки, відстань між якими буде дорівнює довжині стібка.
2. Проколоти першу точку з вивороту і вивести голку на лицьову сторону.
3. Проколоти тканину в другій точці і вивести голку на лицьову сторону в першій точці, при цьому не просмикуючи голку крізь тканину повністю.

4. Зробити стільки витків на голці, скільки потрібно для стібка такої довжини.

5. Протягнути голку через витки, притримуючи пальцями, укласти стібок і закріпити його проколом на виворітну сторону.

6. Можна зробити дуже довгий хвилястий стібок. Для цього спочатку виконується прямий - прокол робиться з першої в другу точку, а потім додатковими мікростібками фіксується в декількох точках, щоб надати хвилястість

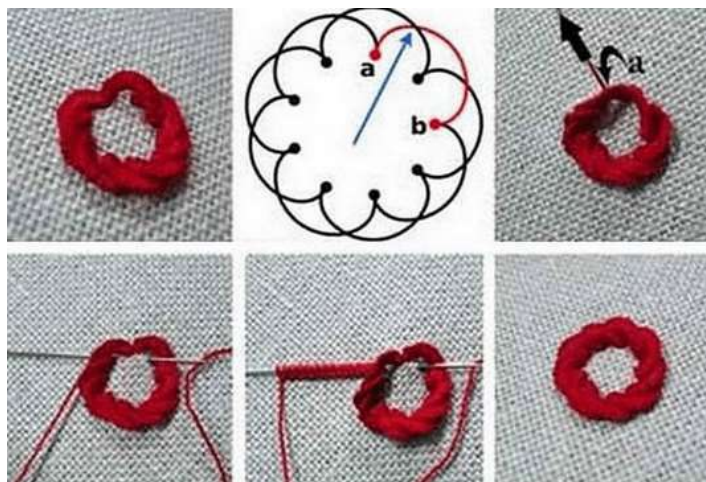

Вузлик. Це стібко рококо з двома або трьома витками. Техніка виконання така сама, як для стібка. При виконанні вузлика важливо робити проколи поруч, щоб вузлики не виглядали стібком.

Вузлики використовуються для вишивки нерозпустилися бутонів, тичинок. Якщо виконати їх поруч, вийде опукла середина квітки.

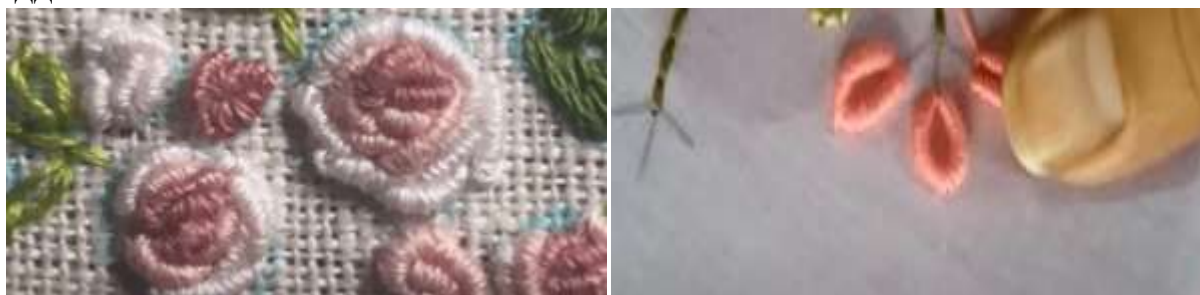

Спіраль. Це кругове переплетення стібків рококо. Виконується він за наступною схемою

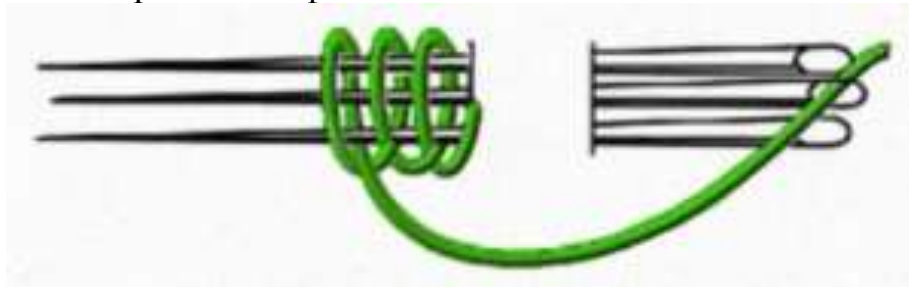
Петелька. Цей шов робиться так само, як стібко, тільки відстань між першою і другою точками майже непомітне - 1 або 2 мм - тоді петля буде високою. Петелька може бути і широкою, і високою, але тоді необхідно зробити більше витків. Такі петлі застосовуються для вишивання троянд.

Петельку можна укласти на тканину і закріпити у верхній точці прихованим стібком. Подібним чином виконується петля вприкреп у вишивці гладдю.

Петля може виконуватися за допомогою однієї або двох додаткових голок без ниток, щоб зробити візерунок об'ємніше. Витки при такому способі також робляться по-іншому. Петлі набираються, як на спиці:

Потім додаткові голки прибирають і формують об'ємну петлю. В кінці робиться ще один прокол для фіксації.

Вишивка – мистецтво всенародне, в якому через віки пронесена і збережена колективна художня пам'ять. Вишивка, як вид народного мистецтва живе, розвивається, збагачується новими аспектами.

Сьогодні вишивка – це висока культура орнаменту, колориту, це мистецтво унікальне, споконвічне і завжди молоде, що стверджує розвиток графічної, живописної культури народу. Це важлива художня цінність, що виконує різноманітні функції – естетичну, пізнавальну і комунікаційну.

Список використаних джерел

1. Традиційна народна вишивка, як складова українського одягу (XXст.) : навч. посіб. для студентів ВНЗ / Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, Ін-т мистецтв; [авт.-уклад.] А.В.Варивончик. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 107 с.
2. Українська вишивка. Т.В.Кара-Васильєва, А.Д.Чорноморець. К. : Либідь, 2002 160 с.
3. Українське народне вишивання: техніка, методологія, методика – Ukrainian Folk Embroidery : навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / К.Р.Сусак, Н.А.Стеф'юк. Київ : Наук. світ, 2006. 281 с.
4. Українське народне мистецтво. Вишивання і нанизування: [Альбом] / Е.М.Литвінець. К. : Вища школа, 2004. 336 с.
5. <https://sites.google.com/site/romenkolara/istoria-viniknenna-visivei>
6. <https://www.livemaster.ru/topic/3241484-article-vyshivat-12-vidov-vyshivki-i-ih-izumitelnye-ekzemplary>
7. <https://idei-dekoru.com/2017/04/23>
8. <https://sites.google.com/site/ukraienskivisivankizitomira/fotoalbom/priladi-dla-visivanna/visivanna>
9. <https://www.cbilib.alexandriya.com/novuny/vyshyvka-gladdyu-tayemnydzi-majsternosti.html>
10. <https://anisima.ru/kakie-sushhestvuyut-vidy-vyshivok>
11. <https://handmadebase.com/uk/volume-embroidery-process-creating-a-Madame/>
12. <https://divnoje.ru/uk/my-new-hobby-brazilian-embroidery-of-voluminous-colors-features-of-brazilian-embroidery.html>
13. <http://www.karakyli.ru/2014/06/07/prostye-detskie-vyshivki-shvom-vpered-igolka/>
14. <http://charlottebailey24.blogspot.com/2012/07/berlin-wool-work-roses.html>
15. <http://irinapetrenko.blogspot.ru/2014/06/velvet-stitch.html>
16. <http://www.paraskeva.ru/history2.htm>
17. <http://vseovyshivke.ru/lessons/texnika-vyshivki-blekvork/>
18. <https://handsmake.ru/lyunevilskaya-vyshivka-foto-shemy.htm>
23. [http://www.ljplus.ru/img3/k/a/kavita_piter/chikan12.jpg"width](http://www.ljplus.ru/img3/k/a/kavita_piter/chikan12.jpg)

ДЛЯ НОТАТОК

**ВИШИВКА ЯК РІЗНОВИД
ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА**
Довідник

Здано в набір 28.05.2023
Підписано до друку _____ 2023
Формат 60x84/16
Гарнітура Times New Roman

НВВ КЗ СОІППО
м. Суми, вул. Р.-Корсакова, 5.
Тел.: 0542-33-40-67